

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA PRÁVNÍCH DĚJIN

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Prameny kodifikace švédského práva do 18. století

Sveriges Rikes Lag

Vypracovala: Anna Rabanová

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Plzeň 2012

Čestné prohlášení

Předkládám tímto k posouzení a obhajobě diplomovou práci, zpracovanou na závěr studia na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, s použitím uvedených zdrojů

V Praze, 20.12.2011

.....

Poděkování

Děkuji JUDr. PhDr. Stanislavu Balíkovi za vedení mé práce, skvělý přístup, neocenitelné rady a čas, který věnoval mně i mé práci.

Dále děkuji všem lidem, kteří mi pomohli s překladem pramenů mé práce, především zaměstnancům knihovny právnické fakulty univerzity v Lundu a zaměstnancům společnosti EKO Překlady s.r.o.

Obsah

Čestné prohlášení	2
Poděkování	3
1. Úvod	5
2. Nejstarší doba – Skandinávie do konce středověku	8
3. Právní dějiny Švédkav 17. a 18. století	19
4. Velké skandinávské kodifikace v 17. a 18. století	22
5. Sveriges Rikes Lag	25
5.1 Úvod	25
5.2 Prameny a původ Sveriges Rikes Lag	26
5.3 Důvody kodifikace	28
5.4 Práce zákonodárné komise	30
5.5 Struktura zákoníku	31
5.5.1 Manželské právo	33
5.5.2 Dědické právo	37
5.5.3 Pozemkové právo	41
5.5.4 Zemědělské právo	46
5.5.5 Obchodní právo	49
5.5.6 Trestní právo	55
5.5.7 Výkon trestu	60
5.5.8 Exekuce	60
5.5.9 Procesní právo	61
6. Závěr	67
7. Seznam použité literatury a zdrojů	68

1. Úvod

Skandinávské právo nelze jasně podřadit ani pod jeden směr vývoje evropského práva. Obvykle bývá zařazováno do kontinentálního práva (angl. civil law, pro nás klasický model systému práva), avšak vyskytují se v něm i prvky z tzv. common law, tedy systému angloamerického práva, které se dnes ve své nejčistší podobě uplatňuje především ve Velké Británii. Právo v Evropě se v průběhu dějin dělilo na tyto dva hlavní směry, avšak skandinávské právo se může zdát skupinou samo pro sebe. Je kombinací civil law a common law. K civil law jej můžeme řadit zejména proto, že neodvozuje svůj původ od anglického práva, tak jako mnohé právní řády common law, ale toto samotné nestačí. Hlavním důvodem řazení skandinávského práva k civil law je fakt, že v době formování základní koncepce skandinávského práva přicházeli do Skandinávie odborníci na právo z kontinentální Evropy, především z Německa. Na druhou stranu se ve skandinávském právu objevují specifika common law. Jedná se především o zjevný nedostatek velkých kodifikací soukromého práva, jaké můžeme nalézt ve zbytku kontinentální Evropy, a také vyšší význam právních precedentů a použití analogie práva. Nicméně lze říci, že hlavní vliv na formování skandinávského práva mělo kontinentální právo a potažmo tedy římské právo, které ovšem rozhodně nelze považovat za základ skandinávského práva¹. Bylo spíše jakýmsi obohacením místních skandinávských tradic a zvyklostí a lze mu přičítat podíl na uspořádání systému právních řádů ve Skandinávii.

Nevyhraněnost a obtížná zařaditelnost skandinávského práva je pravděpodobně způsobena geografickou polohou Skandinávie, kdy velkou roli sehrála izolovanost této části Evropy. V době velkých historických událostí a klíčových momentů, které sehráli roli při modelování evropského práva, stála Skandinávie stranou a podněty, které formovaly evropské právo, ať už směrem k civil law či ke common law, nezasáhly dostatečně silně do skandinávského práva, a tudíž nebylo umožněno, aby se skandinávské právo výrazněji přiklonilo k jednomu z obou hlavních právních systémů. Avšak skutečnost, že Skandinávie je stále součástí Evropy, byť neleží přímo v jejím středu, zapříčinila, že její právo si vzalo z ostatních právních systémů pouze to, co jeho tvůrci považovali za nutné či výhodné, a stalo se tak jedinečnou právní kulturou. K této

¹ SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 463

unikátnosti také velkou měrou přispěla a stále přispívá soudržnost a úzká spolupráce mezi jednotlivými skandinávskými státy, jaká nemá ve zbytku Evropy obdoby.

2. Nejstarší doba – Skandinávie do konce středověku

Nejstarší dějiny, tedy doba od začátku našeho letopočtu až do konce vikingského období asi v polovině 11. století, jsou značně nejasné, ať už mluvíme o právní historii či historii Skandinávie obecně. Je to způsobeno hlavně nedostatkem písemných památek a skutečností, že ostatní památky nejsou ve stavu, kdy by umožňovaly bližší vědecké zkoumání. Avšak v rámci této epochy jsou pravděpodobně nejstudovanější oblastí tehdejší společnosti právě její právní organizace. Je nešťastné, že ač bádání nad skandinávským ranně středověkým právním systémem začalo již v 16. století, zůstává zde stále řada nejasností. Například nelze přesně určit, kdy byly jednotlivé zákoníky napsány nebo jak velký vliv měli na jejich tvorbu a obsah křesťanství a další cizí vlivy. Písemné památky jiných kultur, které se zmiňují o situaci na severu Evropy, musí být brány s určitou rezervou. Jedním z důležitých zdrojů informací z tohoto období jsou zprávy Římanů. Ti se zmiňovali o dvou kmenech, se kterými se setkali na území dnešního jižního a středního Švédska. Byli to Svébové a Gótové. O ostatních kmenech se nezmiňují, ale panuje všeobecný vědecký názor, že na území Švédska původně sídlily i další významné kmeny, například Burgundové, Dánové, Langobardé, Anglové, Vandalové nebo Jutové. Společenská organizace těchto kmenů jistě může být odvozena od společenských organizací ostatních germánských kmenů. Lze tedy předpokládat, že šlo o rodovou společnost. Rod se skládal z tzv. velkorodin, čítajících asi deset až patnáct osob, v jejichž čele stál patriarcha. Funkce v rámci rodu byly volené a zastávali je zpravidla nejváženější muži, ale výjimečně se zde objevovali i významné ženské postavy. Mezi nejdůležitější orgány rodu patřilo lidové shromáždění, tzv. *thing*². Shromáždění, mimo jiné, mělo za úkol i přijímat zákony či volit vůdce rodů, později krále. Některá ze shromáždění také plnila soudní funkci a prostřednictvím jejich rozhodnutí se tak utvářely právní zvyklosti. Tato speciální shromáždění se nazývala *althing* a jejich autorita byla uznávána i ostatními shromážděními – *thingy*. Zákon jako takový hrál ve staré severské kultuře významnou roli. Označoval ho jediný termín: *log*³. Tento termín sloužil pro pojmenování jak zákona, jako pravidla chování, tak i zákoníku. Slovo má svůj původ v latinském termínu *lex* a je množným číslem od slova *lag*, které je obvykle používáno pro vyjádření mnoha pojmů, mezi něž patří vrstva či poloha,

² SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 465

³ ANTILÍK, D., STARÝ, J., VÍTEK, T. *Zákon a právo v archaických kulturách*. Praha: Herrmann & synové, 2010.

společnost, správné postavení, hodnota nebo řád. Zdá se, že většina významů je odvozena až následně a prvním, základním, významem byla právě „poloha“. Má to velmi jednoduché vysvětlení. Slovo *lag* bývá uváděno jako odvozené od slova *leggja*, tedy „klást“ a zákonem (*log*) je tedy něco, co se klade. Proto je také možné setkat se s pevným slovním spojením *leggja log*, doslova „stanovit zákon“. Pro adresáty staroskandinávských zákonů tedy měla největší význam skutečnost, že zákon byl cosi, co bylo pevně ustanoveno, schváleno, všeobecně přijímáno a chápáno tak. Je tedy možné tehdejší zákoníky rozdělit⁴ podle toho, kým byly vydány – ustanoveny.

Nejrozšířenějším druhem zákoníků byly tzv. krajové zákoníky. Byly platné vždy pro určitý kraj, jehož sněm zákoník přijal. Byly označovány prostě slovem *log* a názvem příslušného kraje či přijímajícího sněmu. Rozloha krajů nebyla dána, počet krajů tedy závisel spíše na hustotě obyvatelstva a tak tedy např. Švédsko mělo krajů deset a naproti tomu řídko obydlený Island byl jedním velkým krajem, kde platil jeden společný zákoník.

Městské zákoníky byly určeny konkrétním adresátům, a sice měšťanům – obyvatelům měst. Tato vrstva nebyla ve středověku ve Skandinávii příliš početná. Zajímavé je, že všechny skandinávské městské zákoníky se jmenují „Právo březového ostrova“ (*Bjarkeyjar réttir*). Názory na původ tohoto pojmenování se liší. Lingvisté jsou toho názoru, že městské zákoníky byly pojmenovány podle zákoníku města na ostrově Bjarkey (na šv. jezeře Mälaren), významného obchodního centra své doby, který jim snad mohl být společnou předlohou. To by také poukazovalo na fakt, že městské zákoníky mohou pocházet již z doby vikingské, protože Bjarkey dosáhlo největšího rozmachu právě v 9. až 10. století. Další skupina badatelů má za to, že zákoníky vznikly mnohem později, až ve středověku, a jejich název je odvozen od slova *birk*, výrazu pro město nebo obchodní osadu. Posledně zmiňovaná teorie má však řadu slabin, časté kritiky zdůrazňují skutečnost, že některá ustanovení městských zákoníků jsou obsažena již ve smlouvách mezi místními obchodníky a Byzantinci, které se datují právě do 10. století. Lze ovšem namítnout, že vzorem nemuseli být městské zákoníky, ale zákoníky profesní.

⁴ ANTILÍK, D., STARÝ, J., VÍTEK, T. *Zákon a právo v archaických kulturách*. Praha: Herrmann & synové, 2010.

Pouze zlomky se nám zachovaly z tzv. profesních zákoníků. Jedná se o velmi starý pramen práva. Jejich obsah lze dnes zjistit již pouze ze zmínek o nich v jiných literárních památkách nebo z jejich pozdějších verzí. Mezi profesní zákoníky lze řadit zákoníky obchodnických bratrstev, lze je rekonstruovat podle regulí středověkých obchodnických gild (*gildisskrár*), a zákoníky válečnických vikingských bratrstev (*víkingalog*), o kterých se zmiňují i staroseverské ságy. Opakujícím se motivem těchto zákoníků bývá poslušnost vůdci, vzájemná podpora členů, povinnost pomstít smrt jiného člena, dělení podílů či zásady stolování. Družické neboli dvorské zákoníky (*gardsréttir*) jsou speciálním druhem profesních zákoníků. Vytvářeli je králové a významnější šlechtici pro své dvory a družiny. Dvorské zákoníky byly vytvořeny a vyhlášeny vládcem samotným, členové dvora neměli na jejich tvorbě podíl. Nejstarší zákoník tohoto typu byl prý vytvořen již sv. Ólafem, norským králem v 11. století. Ve stejném století byl vytvořen Přestupkový zákon Knuta Mocného, dánského krále. Norský král v letech 1204 – 1263 Hákon Hákonarson je zase autorem Zákona družiníků. Oby výše jmenované zákoníky upravují především stolovací řád, vzájemné vztahy mezi dvořany, chování a odívání.

Nejpozději se objevují zemské zákoníky (*landslog*). Zde je nejstarší sbírkou práva norský Zemský zákoník Magnúse Hákonarsona (také Magnus VI.) z roku 1274. Zemské zákoníky byly platné pro celý stát a nestál za nimi sněm, ale sám král. Objevovaly se v době, kdy se začala formovat klasická středověká feudální moc, což byla ve 13. – 14. století. Zemské zákoníky byly novelizovány edikty (*réttarboetr*).

Tzv. křesťanské právo (*kristin log* nebo *kristtin réttir*) se často soustřeďovalo do sakrálních zákoníků. Tyto ovšem v nejstarších, pohanských, dobách neměli většího vlivu na společnost, a později tvořili speciální knihy či kapitoly v krajových nebo zemských zákonících, avšak někdy byly vydávány jako speciální samostatné právní knihy.

Do 8. století je, jak bylo řečeno výše, písemných památek pouze poskrovnu. Fragments lze najít pouze ve Švédsku a Dánsku, o ostatních skandinávských územích bližší údaje zcela chybí⁵. V této době lze také pozorovat přerod společnosti od organizace společenské směrem k organizaci teritoriální. Rod zde hraje stále významnou úlohu, ale již lze vypořádat, že lidé jsou vázáni nejen rodem, ale i

⁵ SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 466

místem, kde pobývají. Tyto vznikající společensko-územní jednotky se nazývali *hund* čili „stovka“ nebo „setnina“. Každá měla náčelníka, který plnil většinu funkcí (vojenské, náboženské, soudní atd.) a byla vázána povinností poskytnout právě sto bojovníků nebo osádku jedné lodi, pokud to bude třeba.

Ve Skandinávii v nejstarších dobách její právní historie plnil zákon velmi důležitou funkci. De facto umožňoval existenci společnosti a i napomáhal jejímu utváření. Místní působnost jednotlivých zákoníků určovala skutečné geografické hranice krajů a království⁶. Pojmy „území“ a „zákon“ se dokonce doplňovaly – slovní spojení „náš zákon“ (*vár log*) označovalo prostor, kde zákon působil, a spojení „uvnitř našeho zákona“ a „vně našeho zákona“ znamenala vlastně „doma“ a „v cizině“. Často se slovo „log“ objevovalo v názvech jednotlivých krajů či územních útvarů – např. Troendalog („Zákon Troendů“) označoval území v dnešním Švédsku, které si tento název nese dodnes – Trondelag. Název zákoníku však označoval i osoby, které mu podléhaly. Toto se pochopitelně netýkalo osob, které se sice pohybovaly v rámci místní působnosti zákoníku, avšak nespádaly pod něj ze zjevných důvodů – např. psanci (*útlagi* – „mimo zákon“) a otroci, které neuznával zákon za své adresáty a proto se podle něj nemohli řídit. V prvopočátcích právní historie tedy pojem „zákon“ zastával mnoho funkcí, byl vlastně pojídlem, které drželo společnost pohromadě a určovalo její identitu i identitu jejích členů.

Od 8. století se počíná expanze skandinávských obyvatel do zbytku Evropy⁷. Je to o to překvapivější, že Skandinávie až dosud stála mimo všechno historické dění. V dějinách Skandinávie samotné se jedná o tzv. vikinskou dobu. Výpady z Dánska směřují hlavně do západní Evropy a na území dnešní Velké Británie. Norští Vikingové podnikali loupeživé nájezdy zase především do Skotska, Irska a severní Anglie, naproti tomu Švédové se obrátili na východ do Ruska, k Ladožskému jezeru a postupně i na jih. Vikingové prosluli jako velmi krutí nájezdníci, ale jejich nájezdy přispěly významnou měrou k prohloubení kontaktu Skandinávie se zbytkem světa. Některá zabraná území Vikingové drželi, vytvářeli tak jakési kolonie – např. území jménem Danelaw v Anglii (je zde patrný i výše zmíněný zvyk pojmenovávat území podle práva, které se na ně

⁶ ANTILÍK, D., STARÝ, J., VÍTEK, T. *Zákon a právo v archaických kulturách*. Praha: Herrmann & synové, 2010.

⁷ SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 467

vztahovalo – zde doslova „dánské právo“ nebo „právo Dánů“⁸). Je dochováno mnoho smluv uzavíraných mezi dánskými a anglickými panovníky na území Anglie. Z jejich obsahu je jasné, že na zabraných a ovládnutých územích bylo rozhodné skandinávské zvykové právo, které s sebou přinesli nájezdníci z Dánska. Jedním z institutů, který byl zcela určitě rozšířen na dobytá území z Dánska je tzv. *wergeld*⁹. *Wergeld* je známý již u starých Germánů a Sasů. Slovo samotné vzniklo spojením germánských slov „*wer*“, tedy muž, a „*geld*“, peníze. Jeho podstatou byla peněžní náhrada poskytovaná rodině za zabitého pachatelem. Každý člověk měl předem stanovenou hodnotu a tak tedy běžný svobody muž měl jinou hodnotu než dvořan, šlechtic nebo dokonce biskup. Král byl zpravidla neocenitelný. Jednalo se o posun od krevní msty, jak o ní bylo hovořeno výše. Někdy se okupanti nechali místním panovníkem vyplatit a území opustili. Zlomovým okamžikem bylo, když se v r. 911 západofrancký král Karel III. Prošťáček rozhodl udělit vikingskému náčelníkovi část svého panství v Normandii ve formě léna¹⁰. Skandinávci se zde museli potýkat s jiným právem než svým a respektovat jej. Normandie se ovšem stala základnou pro další výboje a později z ní byla ovládnuta Sicílie. Z Normandie také pocházel Vilém Dobyvatel, který ovládl Anglii.

V této době se také začínají formovat státní útvary na území Skandinávie, jak je známe dnes. Do té doby zde existují převážně drobné státní útvary, převážně království, jejichž jediným centrálním orgánem je stále ještě *thing*. Ústřední moc byla nejdříve ustanovena v Dánsku a krátce na to i v Norsku. Roztroušené kmeny ve Švédsku se sjednotily asi v první polovině 11. století, jejich sjednotitelem byl Olaf Skottkonung, která i přijal křesťanství. Výjimku tvoří Island, který byl osídlen především přistěhovalci z Norska asi o století později, ale centralizovaná královská moc se zde neustavila ještě delší dobu, a Finsko, které bylo ještě dlouho velmi neorganizovaným a řídko osídleným územím a organizovaná společnost na jeho území se začíná formovat až ve 12. až 13. století prostřednictvím švédských misionářů přicházejících z jihu a západu a v těchto místech také zůstává Finsko pod švédskou nadvládou. Východ Finska je ovládán Novgorodským knížectvím. S centralizací vlády se pojí také počátek přijímání a rozšiřování křesťanství, které však plně vytlačí pohanská náboženství ze Skandinávie právě až ve 12. – 13. století.

⁸ ANTILÍK, D., STARÝ, J., VÍTEK, T. *Zákon a právo v archaických kulturách*. Praha: Herrmann & synové, 2010.

⁹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Weregild>;

http://www.eamos.cz/amos/kat_his/externi/kat_his_277/wergeld_a_ordaly.htm

¹⁰ SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 467

Mnohem více písemných pozůstatků právního vývoje Skandinávie se začíná objevovat koncem doby vikinské. Od 12. století se s mírným zpožděním začíná ve Skandinávii formovat klasická feudální společnost, ale k jejímu plnému rozvinutí nikdy nedojde. Tento stav je způsoben hlavně strohým klimatem, nedostatkem orné půdy v Norsku a naopak velmi nízkou hustotou osídlení ve Švédsku. Ani lenní vztahy se zde nevyvíjí klasicky. Léna jsou královským vazalům udělována pouze dočasně a spíše se tedy podobají beneficiím¹¹. Místní správa je budována prostřednictvím hradních lén. S povinnými lény se váže povinnost vracet prakticky všechny zisky z nich zpátky do královské pokladny. Knížecí léna byla obdobou našich údělů. Specifikem Skandinávie je i to, že kromě klasicky závislé feudální vrstvy obyvatel, jak je známe ze zbytku Evropy, se zde zformovala i vrstva osobně svobodného rolnického obyvatelstva¹², která si dokonce uchovala i některé politická práva, prostřednictvím kterých se podílela na chodu veřejného života – ve Švédsku tvořili dokonce samostatnou kurii v *riksdagu* (říšském shromáždění). Nejrychlejší průběh má přechod k feudální společnosti v Dánsku. Kanonické právo nabývá oproti minulosti většího významu. Zemský zákoník z r. 1274 norského krále Magnuse VI. Zakonodárce organizačně již vychází z římsko-kanonického práva, ale jeho obsahem je ryze norské tradiční právo. V platnosti zůstane ještě dalších 400 let po svém vydání. Švédskou významnou právní památkou této doby je västergötlandský zákoník. Upravuje nástupnictví na švédský trůn a významně zvýhodňuje oblast zvanou Uppland, když uzákoní, že krále může volit pouze svobodné obyvatelstvo této části země.

Zcela specifický zákoník se ve 13. století objevil na Islandu. Má zvláštní název „Grágás“ („Šedá husa“)¹³ a i obsahem se poněkud lišil. Skládá se ze dvou knih (Královská kniha a Skadarhólská kniha¹⁴), které se však zpravidla berou jako jeden velmi rozsáhlý soubor norem. Velice podrobně popisuje organizaci společnosti na Islandu, soukromé i veřejné právo, normy hmotné i procesní. Další zvláštností je úprava povinností postarat se o chudé, a to jak ze strany jejich vlastní rodiny, tak i ze strany obce. Jde však zřejmě o projev pozůstatků germánského práva a v něm se objevující kolektivní odpovědnosti. Není jasné, kdo tuto sbírku sepsal, ale pravděpodobně šlo o

¹¹ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Str. 620

¹² SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Str. 623

¹³ SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 468

¹⁴ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Str. 629

soukromý soupis norem, který se v praxi používal buď velmi krátce, nebo vůbec. Roku 1271 totiž vstoupil na Islandu v platnost nový zákoník vydaný norským králem.

Jedním z nejdůležitějších středověkých zákoníků je tzv. „Jutské právo“. Vyšel v polovině 13. století a upravuje právo v jedné ze tří dánských územních oblastí, Jutsku (další dvě byly Sjaelland a Skåne). Tento zákoník se pokusil stanovit základní principy práva¹⁵ – např. právo má být nestranné, nikdo nesmí rozhodnout v rozporu se zákony vydanými králem atd. I zde se objevuje výše zmíněný wergeld a zákoník již také začíná rozlišovat mezi úmyslnými a nedbalostními protiprávními činy. V procesním právu zde měl největší váhu důkaz a tzv. očistná přísaha. Očistná přísaha vyžadovala, aby dokázal obviněný sehnat jiné muže, kteří jsou ochotni odpřisáhnout, že je nevinný. Váha přísahy muže se lišila podle velikosti jeho majetku. Při přísaze musel být naprosto přesně dodržen postup určitého rituálu, a pokud vše vyšlo správně, byl obviněný očištěn.

Mimořádně velký význam měla pro Skandinávii Hanza¹⁶. Vznikla v polovině 12. století a jednalo se o obchodní spolek svobodných měst. Hanza vzniklo po celé Evropě více, např. hanza německá, která je považována za první svého druhu, kromě ní je možné nalézt hanzu anglickou či flanderskou. Jako rok založení severoněmecké Hanzy je uváděn letopočet 1282, kdy se spojilo několik městských německých hanz (např. Kolín nad Rýnem, Hamburg) do větší organizace, ale první zmínky o této obchodní organizaci se údajně objevují již roku 1161. Severoněmecká hanza se stala pojmem, který hanzu definoval a nazývá se proto prostě Hanza. Zprostředkovávala obchod především na pobřeží Baltského moře. Hanza jako taková nezavedla v tomto směru nic nového, protože zúčastněná města provozovala obchodní styk již dlouho před jejím vznikem, avšak vnesla do mezinárodního obchodu řád a do práva zavedla mnoho nových institutů, upravujících námořní obchod a zřizování obchodních míst, tzv. kontorů a faktoríí. Důležitější kontory byly celkem čtyři: Novgorod, Bergen, Londýn a Bruggy, avšak poslední jmenovaná stanice byla specifická tím, že neměla jednotné sídlo, nýbrž obchodníci, kteří byli jejími členy, byly roztroušeni po celém městě. Faktorie byly méně významné. Vždy byly zřízeny jako podřízené určitému městu či kontor. Pojem faktorie jako takové se objevil až v 16. Století a jeho původním

¹⁵ SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 468

¹⁶; <http://viah.wargaming.cz/hanza/struk/org.htm>; <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hanza>; SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 469; SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Str. 621

významem byla obchodní stanice v zámoří. Konkrétně ve Skandinávii měla severoněmecká Hanza stanice v Norsku, Finsku i Švédsku. Jednou z nejdůležitějších obchodních základen byl ostrov Gotland, měl velký vliv na otevření Skandinávie zbytku světa. Hanza měla pouze jediný orgán a to byl hanzovní sněm. Sněmy se nekonaly pravidelně a rozhodovaly o všech důležitých vnitřních problémech a proti jejich rozhodnutí nebylo odvolání. Do jejich pravomoci spadala i ratifikace mezinárodních obchodních smluv a vyjednávání s panovníky a cizími městy o obchodních privilegiích. Nejčastějším místem konání hanzovního sněmu byl Lübeck. Každé město zastoupené na sněmu patřilo k některé z tzv. třetin – vendsko-saská, vestfálsko-pruská nebo livonsko-gotlandská. Pokud se některé město sněmu bez omluvy neúčastnilo, byla mu udělena sankce ve formě pokuty. Podložkou hanzy byl tedy kontor. V kontoru byli sdružení všichni hanzovní obchodníci v daném městě. Každý rok v lednu zvolili ze svých řad staršího, který si k sobě vybral dva přísedící. Staršímu připadali rozsáhlé pravomoci, včetně těch soudních. Kontor byl de facto právníckou osobou, měl vlastní pokladnu i identifikaci – vlastní pečeť. Každý z obchodníků v daném kontoru obchodoval sám za sebe, ale musel se kontoru zodpovídat v případě porušení jeho nařízení. Hanza měla velký podíl na zdokonalení diplomacie a užívala dva základní diplomatické nástroje: jednání a blokády. Prostřednictvím jednání a blokad se snažila za každou cenu dosáhnout svého cíle, což se jí většinou dařilo, avšak mohlo se stát, že jejich neuváženým použitím došlo např. k rozšíření konkurenčních obchodníků v místě, kde zrovna probíhala blokáda, nebo dokonce k nedostatku potravin, jak se to stalo např. v Norsku. Státy pochopitelně používání blokad odmítaly, zabavovaly hanzovní lodě a jejich zboží a hanzovní obchodníky zatýkaly.

Na přelomu 13. a 14. století zažívá Skandinávie (kromě Norska a Islandu), stejně jako zbytek Evropy, období feudální rozdrobenosti¹⁷, avšak toto je velmi rychle překonáno, a státy se přetransformují do podoby stavovských monarchií. Vysoká šlechta usiluje o podíl na státní moci, zatímco králové se naopak snaží o neomezenou moc. Vliv králů poněkud upadl, ale brzy se vrátili jako reprezentanti státu, již se však museli dělit o moc se stavy. Změny poměrů byly většinou osvědčeny ve volebních kapitulacích. Norský král Magnus VI. Zákonodárce tak učinil ve svém zemském zákoníku z r. 1274, dánský král Erik Klipping v chartě z r. 1282, švédský král Magnus Eriksson zakotvil výsady šlechticů v zákoně o právech a povinnostech krále z roku

¹⁷ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Str. 622

1355¹⁸, který tvořil významnou část doplnění zemského zákoníku z roku 1347. Stavovská moc se dožadovala svého práva na volbu krále, ale v důsledku toho králové opět začínají prosazovat dědičnost trůnu, jak tomu bylo dříve a jak se to ostatně snažili prosadit také již v době centralizace moci.

Od 13. století se také počíná vzestup královských úředníků¹⁹. Jejich význam postupně zastínil význam starých rodových institucí a časem se z nich staly rozsáhlé úřady. Dánský král Valdemar II. Vítězný zřídil královskou kancelář ve 13. století. V čele stál kancléř a dalšími jejími úřady byly úřad strážce pokladu a maršál. Královská kancelář v Norsku vznikla na popud krále Hakona Hakonssona také v polovině 13. století. Ve Švédsku zastával obdobnou funkci jarl, jehož původním úkolem bylo vést domobranu. Ovšem jak získávaly úřady královské kanceláře na významu a rozšiřovaly se, vymaňovaly se z moci krále a dostávaly se pod kontrolu stavů a jejich orgánů. Venkovská správa se soustřeďovala okolo nových kamenných hradů, které jejich majitelé stavěli na základě uděleného hradního léna. S lénem přijali povinnost spravovat uvedený kraj, vykonávat v něm soudní a vojenské pravomoci, vybírat daně, udržovat veřejný pořádek a bezpečnost. Poradním orgánem panovníka byla v této době většinou říšská rada. Jednalo se o centralizovaný státní orgán, který si vybudoval vysoké postavení ve státě. Šlechta a duchovenstvo si v něm později zajistili výlučné postavení, aby mohli tvořit účinnou protiváhu královské moci. Říšská rada byla vlastně následníkem lidového shromáždění, *thingu*. *Thing* vycházel z rodové tradice a později se stal zemským orgánem, který fungoval předtím, než došlo ke sjednocení jednotlivých států. Jak bylo řečeno výše, mezi jejich pravidelné úkoly patřilo potvrzovat zákony vydané králem a být součástí soudního řízení. Ve 13. a 14. století se z nich již staly spíše regionální stavovské reprezentace a souběžně s nimi se zformovaly celostátně působné stavovské orgány. Zasedali v nich pouze šlechtici, duchovenstvo, měšťané a již také zmiňovaní svobodní rolníci. V různých státech se jim říkalo různě – v Dánsku *danehof* nebo *riksdag*, ve Švédsku opět *riksdag*, v Norsku *althing* a na Islandu také *althing*, ovšem zde se, v návaznosti na organizaci Islandu v minulosti, *althing* vyvinul z celoostrovního lidového shromáždění. Mezi pravomoci říšské rady patřilo rozhodovat o politických záležitostech a přijímat zákony.

¹⁸ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. 2. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. Str. 507

¹⁹ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. 2. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. Str. 481

Již několikrát zmiňovaný zemský zákoník Magnuse Erikssona z r. 1347 je často označován jako nejstarší psaná ústava na světě²⁰. Je to proto, že, kromě úpravy správního, trestního a soukromého práva šlechticů i svobodných rolníků, obsahoval i úpravu otázek týkajících se státního zřízení. Jednalo se především o část doplněnou do kodifikace roku 1355, nazvanou Zákon o právech a povinnostech krále. Zákon ustanovil, že Švédsko je monarchií, přičemž krále mají právo volit pouze zástupci lidových shromáždění v oblasti Uppsalý. Královská moc byla omezena řadou dalších mechanismů, např. král musel udělit řadu výsad stavovské obci, osvobodil od daní šlechtu i duchovenstvo, musel zachovat celistvost země, dbát na to, aby královští úředníci byli spravedliví při výkonu své funkce, a tedy, že státní moc nikoho nepostihne na životě, těle nebo majetku, aniž by proti němu byl vydán právoplatný rozsudek, země měla být řízena pouze prostřednictvím jejích obyvatel, nikoliv cizinců, přijímat zákony a ukládat daně směl král pouze se souhlasem stavovských shromáždění. Na druhou stranu se stavy zavázali věrností ke králi a přislíbili poskytnutí pomoci králi při řízení státu prostřednictvím svých zástupců v královské radě.

Nejrychlejší vzestup zažilo Dánsko, které se stalo jednou z nejsilnějších severských mocností. Do sféry jeho vlivu spadal nejen Jutský poloostrov, na kterém se nacházelo, ale i přiléhající části kontinentální Evropy, jižní konec Švédska a ohrožovalo východní Pobaltí, Meklenbursko a Pomořany²¹. Ve 13. století ovládlo sever Estonska. V návaznosti na dřívější spojení vytvářené na půdě Skandinávie, iniciovalo Dánsko vznik Kalmarské unie (1397). Jméno dostala personální unie po městě na jihovýchodě Švédska a Dánsko se tak spojilo nejen se Švédskem, jehož část tvořilo i Finsko, ale i s Norskem, které mělo od 13. století pod svou nadvládou Island. Jednalo se o politicko-vojenský pakt, který měl trvat věčně, ale v němž si každá ze zemí zachová svoji interní samostatnost. Toto se ovšem příliš nepodařilo, protože Dánsko se snažilo prosazovat své vlastní záměry na úkor ostatních členů unie²² a dokonce se, prostřednictvím dosazování vlastních lidí na vysoké úřady v ostatních státech, snažilo významně zasahovat do jejich vnitřních záležitostí. Kalmarská unie trvala do roku 1526, kdy Švédsko z paktu vystoupilo a v 16. století postupně nahradilo Dánsko na postu nejsilnější severské země. Dánsko s Norskem utvrdili svůj svazek Bergenskou unií z roku 1450, ale navzdory proklamované rovnoprávnosti mělo Dánsko v tomto vztahu

²⁰ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. 2. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. Str. 482

²¹ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Str. 421

²² SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. 2. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. Str. 481

neustále navrch, využilo oslabení spojení Norska s Islandem a podařilo se mu Island dostat pod svoji nadvládu, jak tomu bylo také s Grónskem.

3. Právní dějiny Švédska v 17. a 18. století

Zemský zákoník Magnuse Erikssona z r. 1347, o kterém jsem hovořila výše, platil ve Švédsku v podstatě až do konce 18. století. V průběhu této doby byl několikrát přepracován, nejvýznamněji v roce 1442, protože organizace státu se neustále vyvíjela. Vznikaly nové státní orgány a byly přijaty zákony, které původnímu zákoníku dokonce odporovaly. Na počátku 17. století švédský král zřídil řadu kolegií, které měly za úkol pečovat o státní záležitosti, říšské shromáždění (*riksdag*) se začalo scházet pravidelně a nabylo mnoha nových oprávnění a také jeho jednání dostala pevnější formu, provinční správa byla posílena a celkově zlepšena, stejně jako soudnictví. Panovníci v této době usilovali o absolutismus a snažili se tedy zúžit pravomoci stavovských úřadů a právo rozhodovat se snažili uzurpovat jen pro sebe, následkem čehož právní řád a ústavnost ve státě začali postrádat přehlednost a důležitost. Akt s názvem Forma vlády (*Regenriges formen*²³) byl vydán v roce 1634 a měl pro tehdejší Švédsko velký význam, protože upravil organizaci moci ve státě, způsob vlády, upevnil postavení říšské rady a říšského shromáždění. Jeho autorem byl Axel Oxenstierna (1583 – 1654)²⁴, který byl považován za nejvýznačnějšího právního odborníka své doby. Tento zákon ovšem nevyhovoval absolutistickému pojetí státu a proto byl v roce 1680 říšským shromážděním prohlášen za závazný pouze pro regenty a nezletilé krále a ve Švédsku nastalo čtyřicet let absolutistické vlády panovníka. Boj krále a vyšší šlechty o moc pokračoval dále v 17. i 18. století. Z mocenských důvodů se do tohoto souboje zapojovaly i další stavy, tedy měšťané, svobodní rolníci i duchovenstvo, avšak žádné straně se po dlouhou dobu nepodařilo získat převahu natolik, aby tento spor dokázala ukončit. Způsoby vládnutí se

²³ Tento název se později bude užívat pro všechny další zákony ústavního charakteru.

²⁴ Celým jménem hrabě Axel Gustafsson Oxenstierna af Södermöre (1583 – 1654), byl velkým švédským státníkem. Studoval na univerzitách v Rostocku, Wittenbergu a Jeně. Po návratu do Švédska se stal diplomatem, v roce 1609 členem říšské rady a od roku 1612 až do své smrti zastával funkci říšského kancléře (*rikskansler*), byl důvěrníkem krále Gustava Adolfa a poté vládl Švédsku jako předseda regentské rady v zastoupení nezletilé královny Kristýny. Hrál důležitou roli v průběhu Třicetileté války a byl jmenován guvernérem – generálem okupovaného Pruska, kde strávil deset let. Po uzavření Vestfálského míru se podílel na utváření nové Evropy. Měl rozhodující podíl na vytvoření nových správních zákonů přijatých v roce 1634. Po svém návratu pomohl královně Kristýně s abdikací a zemřel několik měsíců po nástupu nového krále Karla X. Gustava. V roce 1645 byl kancléřem univerzity v Uppsale. Zajímavostí je, že ovládal skotský jazyk, což vypovídá o důležitosti a velikosti komunity skotských expatriantů ve Švédsku, a čehož využíval při dopisové komunikaci se svým kontaktem mezi Skoty, Sirem Jamesem Spensem, a také se skotským kancléřem, hrabětem z Loudounu. Dopisoval si i s Janem Amosem Komenským. Byl všestranně vzdělanou osobností, Hugo Grotius jej označil za „nejskvělejšího muže století“, kardinál Richelieu o něm prohlásil, že je „nevýčerpatelným zdrojem dobrých rad“ a kardinál Mazarin řekl, že „kdyby všichni evropští ministři byli na jedné lodi, Oxenstierna by měl stát u kormidla“. (http://en.wikipedia.org/wiki/Axel_Oxenstierna; *Encyklopedie osobností Evropy od starověku do současnosti*. Praha: Nakladatelský dům OP, 1993. Str. 494-495; JUDr. Stanislav Balík)

často měnily, vládu stavů střídal panovnický absolutismus a zase naopak. Ústřední orgány výkonné moci změnilly svou povahu, a místo osobních královských úředníků v jejich čele stanuli byrokratičtí úředníci. Vznikla také nezávislá soustava soudů, která se objevila souběžně s původní soustavou pěti vyšších soudů a jednoho nejvyššího, kde ale poslední slovo měl opět panovník. Všechny tyto úpravy byly odrazem snahy omezit absolutní moc krále v různých odvětvích státní správy.

V 80. letech 17. století se králům Karlovi XI. a Karlovi XII. podařilo upevnit své postavení natolik, že absolutní moc zůstala v jejich rukou po několik desetiletí nepřetržitě. Dosáhli toho s podporou nižší šlechty a měšťanů, avšak byli absolutistickými panovníky. Omezili pravomoci říšského shromáždění a říšskou radu zbavili všech pravomocí a změnilli ji na královskou radu. Zákonodárnou pravomoc měl pouze král a král byl také nejvyšší soudní instancí. Karel XI. byl umírněný absolutistický panovník, ale Karel XII. nastavil ve státě přísný režim.

Změna ve státních poměrech nastala až ve 20. letech 18. století. V severní Evropě jako takové došlo k zesílení vlivu Ruska a Švédsko ztratilo postavení severské velmoci. Ve Švédsku v té době panovala královna Ulrika Eleonor, která tím byla donucena ustoupit ze své pozice neomezeného vládce. Ztělesněním nových poměrů se stala ústava z roku 1720, opět s názvem Forma vlády. Zcela nahradila odpovídající ustanovení zemského zákoníku z roku 1342 a další ústavní zvyklosti, které zákoník upravily v průběhu let od jeho vzniku. Rozhodnou moc v království získaly stavy, jednající prostřednictvím svých představitelů a orgánů. Panovník reprezentoval stát navenek, ale neměl již významnějších pravomocí. Říšská rada byla ústavou obnovena a znovu v ní zasedali představitelé vyšší šlechty. Státní úředníci se zodpovídali právě říšské radě. Práva říšského shromáždění byla nejen obnovena, ale i významně rozšířena. I v něm teď měla hlavní slovo šlechta. Ta pro sebe také zabrala všechny důležité státní orgány. Jasným důkazem o tom, že ručička vah moci se přechýlila na stranu šlechty, pak bylo, že právě v této době došlo poprvé ke změně vlády z vůle říšského shromáždění, když jeho tajný výbor přivedl k moci profrancouzsky orientovanou skupinu šlechty, tzv. stranu klobouků.

Ústava z roku 1720 byla brzy doplněna dalšími ústavními zákony. V roce 1723 to byla Akta o říšském shromáždění, která ustanovila jednacím řád tohoto orgánu a jeho nezávislost na králi. V Aktech o říšském shromáždění byl také zaveden institut

ombudsmana, který měl za úkol chránit občany proti zvláštním královským úředníkům.²⁵ Akta o svobodě tisku 1766 byla prvním zákonem svého druhu na světě – otevřela dveře k zajištění dalších politických svobod občanů v budoucnosti. Ve Švédsku nicméně byl tento zákon výsledkem pouhé momentální politické spekulace a byl zrušen již v roce 1772.

Právě v roce 1772 došlo k nekrvavému převratu²⁶, který symbolizoval počátek osvícenského absolutismu ve Švédsku. Tato éra trvala až do počátku 19. století. Ačkoliv teoreticky znamenala návrat k panovnickému absolutismu, poměry ve státě již byly zcela jiné, k čemuž přispěla i předchozí vznik souboru ústavních norem Forma vlády v roce 1720. K obnově klasického absolutismu již tedy nedošlo, avšak královští úředníci byli opět odpovědní z výkonu své funkce králi. Král sám také řídil zahraniční politiku státu a vydával předpisy týkající se hospodářství a správy státu. Říšské shromáždění bylo svoláváno již jen zřídka. Královská moc byla dále posílena dalším doplněním ústavy ve formě Akt o jednotě a bezpečnosti (1789), kde byla říšské radě odňata většina pravomocí, kromě práva podílet se na rozhodování o daňových otázkách.

²⁵ Úřad ombudsmana byl znovu zakotven v ústavě z r. 1809 a od r. 1915 působili ve Švédsku ombudsmani dokonce dva – jeden pro vojenské a druhý pro civilní záležitosti. Ombudsman byl orgánem říšské rady a měl za úkol kontrolovat královské orgány. Jeho kompetence byly původně nejasné, protože konkurovaly funkci generálního prokurátora koruny, ale pravomoci a kompetence ombudsmana byly později specifikovány a rozšířeny (SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. 2. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. Str. 493)

²⁶ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Str. 633

4. Velké skandinávské kodifikace v 17. a 18. století

Zákonodárství v této době zažívá se Skandinávii opravdový rozkvět. Vznikají významné kodifikace téměř ve všech severských státech. Avšak nejedná se o právní díla srovnatelná s velkými evropskými kodifikacemi, protože struktura těchto zákoníků je odlišná, dalo by se říci „opožděná“. Autoři se snaží především pokrýt co nejvyšší počet možných případů lidského chování a vzdalují se tak od zobecnování právní úpravy, jak ji známe z pozdější doby. Dalším velkým problémem je zde fakt, že v těchto pracích převládá tendence upravit pokud možno všechna právní odvětví do detailu, což způsobovalo nesmyslně vysoký počet paragrafů v takových zákonících a ty se tak stávaly nepřehlednými a jen obtížně uchopitelnými. Ve Skandinávii v té době převládalo přesvědčení, že pouze taková úprava je smysluplná. V pozdějších evropských zákonících jsou tyto nešvary již vyřešeny a setkáváme se spíše s moderními právními pracemi, které vynikají objektivitou, použitelností a naopak už netrpí zbytečnou kazuistikou. Také množství paragrafů je dramaticky menší. I kontinentální Evropa si prošla vývojem od výše zmíněného zastaralého pojetí zákoníku k modernímu pojetí. Tento vývoj lze dobře demonstrovat na příkladu pruského „Všeobecného zemského práva“ (ALR) z r. 1794 a rakouského „Všeobecného občanského zákoníku“ (ABGB, 1811). Oba zákoníky od sebe na časové přímce nedělí velká vzdálenost, ale konceptuálně jsou zcela odlišné. ALR má asi 17 000 článků, snaží se upravit prakticky každou možnou situaci, která může v jednání mezi lidmi nastat a tím se tedy stavá prakticky nepoužitelnou právní prací, neumožnil žádné samostatné uvažování při interpretaci a aplikaci práva. Naproti tomu ABGB má „pouze“ 1502 paragrafů dostatečně obecné právní úpravy.²⁷

V Dánsku došlo v 16. století k posílení královské moci a od roku 1665 byl král absolutistickým panovníkem. V tomto roce byl totiž vydán „Královský zákon“ (*Lex Regia*). Paradoxně se jednalo o ústavní zákon, který zakotvoval absolutní moc panovníka. Ovšem již r. 1683 byl králem Kristiánem V. vydán „Dánský zákoník“ (*Danske Lov*). Obsahuje úpravu všech důležitých právních odvětví, je rozdělen do šesti knih, které postupně upravují aplikaci práva, postavení církve, postavení světských stavů, manželské právo (hlavně z majetkového hlediska), námořní právo, majetkové právo, dědické právo a trestní právo. Vychází z lokálních právních zvyklostí, především

²⁷ SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. Str. 470

z jutského práva. Ačkoliv byl považován za jednu z nejlepších právních prací své doby, je pro něj charakteristická kazuistika a v trestním právu tvrdé tresty a odvěta, hlavně kvůli zastrašení případných pachatelů. Tento zákoník dodnes zůstal jádrem platné právní úpravy v Dánsku, avšak jeho velká část byla pochopitelně postupně nahrazována novou právní úpravou, což bylo zejména nutné proto, že jeho autorem byl Rasmus Vinding²⁸, který byl nepochybně velkým vzdělavcem v mnoha oborech, včetně práva, ale zcela postrádal vzdělání v právní teorii a zákoník tedy neměl žádnou koncepci.

V roce 1687 byl Dánský zákoník vyhlášen v Norsku pod názvem *Norske Lov* („Norské právo“). Bylo to možné proto, že Dánsko s Norskem a Islandem byli od roku 1386 spojeny personální unií a osobou panovníka. Zatímco v Dánsku byl tento zákoník „domácí“, vycházel s dánských právních tradic, v Norsku se jednalo o cizí právní kulturu, kterou nebylo možno ztotožnit s žádnou z norských právních tradic.

Ve Švédsku byl roku 1734 vydán „Švédský zákoník“ (*Sveriges Rikes Lag*). Je možné v něm vysledovat stejné principy jako v *Danske Lov*, ale z jeho obsahu je evidentní, že mu autoři věnovali mnohem více pozornosti, je daleko více promyšlený. Skládá se z devíti knih, které se mimo jiné zabývají i manželským právem, dědickým právem, konkrétně děděním nemovitostí (polností a staveb) a závazkovým právem. I *Sveriges Rikes Lag* čerpá z domácích tradic, namísto římského práva a principů, z něj vycházejících. Je to možná proto, že, jak je uvedeno výše, Švédsko bylo nuceno ustoupit ze své pozice severské velmoci, a proto se obrací zpátky ke kořenům. I Švédský zákoník zůstal formálně platný až dodnes. Kazuistika trápí Švédský zákoník stejně jako Dánský zákoník a je zajímavé, že zatímco ve zbytku Evropy nastupují naprosto odlišné tendence při tvorbě kodifikací, Skandinávci se zatvrzele drží svého modelu. Je to další odlišnost práva skandinávského oproti právu v kontinentální Evropě, jak o nich bylo hovořeno výše v úvodu, a je tedy patrné, že skandinávské právo si svou samostatnost udrželo nejen na úplném počátku právní historie v této části Evropy, ale i mnohem později, na prahu moderních právních systémů. Ovšem nelze tvrdit, že skandinávské právo bylo zcela svébytným útvarem bez vazeb na právo kontinentální Evropy nebo římské právo. Již dříve jsem zmiňovala, že do Skandinávie přicházeli odborníci na právo z jiných částí Evropy, např. z Německa, a přinášeli tak s sebou znalost římského práva, jeho principů a hlavně tendenci od něj odvozovat vlastní

²⁸ Byl také soudcem švédského Nejvyššího soudu.

zákony. To se ostatně projevilo při založení nejvyšších soudů ve Stockholmu (*Svea hovrätt*, 1614) a v Göteborgu (*Göta hovrätt*, 1634). Od soudců se požadovalo právnické univerzitní vzdělání a znalost římského práva.

Ve Finsku platilo švédské právo přibližně asi až do roku 1808, kdy převzalo nadvládu nad ním Rusko.

5. Sveriges Rikes Lag

5.1 Úvod

Švédský zákoník byl oficiálně schválen říšským sněmem dne 13. prosince 1734. Na sněmu byly shromážděny čtyři stavy, které přijaly zákoník slovy „tento zákoník vypracovaný s velkou pílí několika rozumnými a právně zkušenými muži a následně zkontrolovaný s velkou rozvahou říšskou radou a který stavy schvalují, potvrzují a přijímají, jako všeobecný, stále platný a neměnný zákoník pro Švédsko“²⁹. Další krokem bylo, že stavy požádaly krále Friedricha I. o královskou confirmaci a včasné vytištění normy, aby mohl zákoník vstoupit v platnost s počátkem roku 1736. Ovšem tisk kodifikace a její distribuce soudům a úřadům se natolik protáhly, že 23.1. 1736 bylo rezolucí vydán královské potvrzení a zákoník nabyl platnosti až 1. září 1736. V platnosti se udržel dodnes ve formě periodicky vycházejícího souboru platných právních norem, který je základní pracovní pomůckou každého švédského právníka, tedy švédská obdoba naší Sbírky zákonů. Tato soustava platného práva nese název Švédský říšský zákoník, schválený a přijatý na říšském sněmu v roce 1734 potvrzený králem dne 23. ledna 1736, s připojením těch předpisů, které byly dosažitelné z tisků před 1 lednem.... („Sveriges Rikes Lag, giliad och antagen pa riksdagen ar 1734, stadfastad av konungen den 23.januari 1736,...). V první části je obsažen, v návaznosti na ústavu a soudcovská zvyková pravidla, „Švédský říšský zákoník schválený a přijatý na říšském sněmu v roce 1734, s později provedenými změnami a předpisy, které je třeba považovat za součást téhož zákoníku“, následuje obsáhlejší část nazvaná „Dodatek obsahující předpisy, které se nesmějí považovat za součást téhož zákoníku“. Toto řazení vychází ze Sbírky zákonů, kterou v roce 1849 uspořádal J. A. Thurgren. Faktem je, že v dnešním vydání Sveriges Rikes Lag již nelze nalézt mnoho z původního zákoníku z roku 1734, nicméně systematika zákona se udržela ve víceméně stejné podobě. Zákoník tvořilo, a stále tvoří, devět oddílů nebo knih – tzv. *Balkar*: manželské právo (*Giftermáls Balk*), dědické právo (*Ärvda Balk*), práva na pozemky a půdu (*Jorda Balk*), stavební právo (*Byggninga Balk*), obchodní právo (*Handels Balk*), zločiny (*Missgiernings Balk*), trest (*Straff Balk*), výkon rozhodnutí (*Utsöknings Balk*) a procesní právo (*Rättegangs Balk*). 99. vydání Sveriges Rikes Lag z roku 1978, které jsem použila pro srovnání, má stále ještě devět knih i když

²⁹ SJÖGREN, WILH. *Förrarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VIII*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1909. Str. 297 – 304.

struktura přece jenom doznala určitých změn³⁰. Došlo k novelizaci pozemkového práva v oddílu Jorda Balk, do oddílu Byggning Balk bylo přidáno vodní právo a do části Handels Balk konkurzní právo a právo na náhradu škody. Také byl mezi oddíly manželského a dědického práva vložen oddíl o rodičovském právu (*Foraldrá Balk*), a oddíly o zločinu a trestu byly spojeny do jedné knihy (*Brotts Balk*). Vnitřní dělení knih bylo upravováno jen zvolna a obtížně, názvy kapitol a oddílů dlouho přesně odpovídaly členění z roku 1734, hlavně v knihách Byggninga Balk a Handels Balk. To bylo zřejmě způsobeno tím, že tyto dvě knihy byly upravovány neplánovaně, kusovitě, zatímco novelizace a modernizace ostatních knih probíhala spíše plánovitě, rovnoměrně a hlavně jednotně. Bylo narušeno vnitřní dělení Balkarů, ale rozdělení Balkarů samotných zůstalo.

5.2 Prameny a původ Sveriges Rikes Lag

Přibližně v polovině 14. století došlo ve Švédsku ke sjednocení zákonů jednotlivých územních celků, které si v zásadě byly velmi podobné, do jednoho zemského zákoníku – Zemského zákoníku Magnuse Erikssona z roku 1347. Jeho tvůrce se pravděpodobně inspiroval příkladem norského krále Magnuse VI. Lagabotera (Zákonodárce), který v roce 1274 přesvědčil všechny zemské *thingy*, aby přijaly jednotné právo – zemský zákoník, který se pak stal platný pro celé Norsko³¹. Zemský zákon Magnuse Erikssona³² byl nejdříve zaveden na Östergötland, krátce na to na území Upland a později na území Västergötland. Přejít na nový zákoník byl postupným procesem. Městský zákoník Magnuse Erikssona byl oproti tomu ovšem zaveden nepoměrně rychleji, byl vypracován mezi lety 1350 a 1357 a všeobecně zavedeno bylo ještě před rokem 1365³³.

Dalším historickým předchůdcem Sveriges Rikes Lag byla kodifikace s názvem Kryštofovo zemské právo (*Kristoffers Landslag*). O tomto zemském zákoníku toho není mnoho známo. Jeho autorem by měl být král Kryštof III. Bavorský, který byl švédským králem korunován v roce 1441 a panoval až do roku 1448. Při svém zvolení králem přislíbil provedení nové kodifikace švédského práva. Schválení nového zákoníku v roce

³⁰ WAGNER, W. *Einführung*, in: *Das schwedische Rechtsgesetzbuch von 1734*. Frankfurt am Main: Vittorio Klosterman, 1986. Str. 3

³¹ AMIRA, V., ECKHARDT, K.A. *Germanisches Recht*, I. 4. vydání. Berlín, 1960. Str. 114

³² WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 37, 41

³³ AMIRA, V., ECKHARDT, K.A. *Germanisches Recht*, I. 4. vydání. Berlín, 1960. Str. 104

1442 potvrdil král a říšská rada (*lagmann*³⁴ z *thingu* každého většího územního celku ve Švédsku zasedal v říšské radě). Existují však zřejmě oprávněné pochybnosti, že potvrzení krále je zde pravé, protože jeho znění se doslova shoduje s potvrzením papeže Řehoře IX., které předcházelo známým Dekretálům Řehoře IX.³⁵ Kryštofovo zemské právo provedlo určité věcné změny oproti Zemskému právu Magnuse Erikssona, hlavně v dědické posloupnosti a u pachtu pozemků, kde byly více zohledněny zájmy šlechty³⁶, a také ve státním a procesním právu. Z dochovaných podkladů je zřejmé, že oba zákoníky platily po jistou dobu současně, Kryštofovo zemské právo nenahradilo jednorázově Zemské právo Magnuse Erikssona. V 16. století se ovšem více prosadilo Kryštofovo zemské právo, ale zároveň se také používalo územní právo dvou největších švédských území Östergötlandu a Uplandu. V letech 1602 – 1605 byl proveden pokus o revizi zákona, který se nezdařil, král Karel IX. legalizoval matoucí stav tím, že v roce 1607 nechal tiskem vydat územní zákony na zavedené na území Östergötland a Upland a roku 1608 k nim, také v tištěné podobě, připojil Kryštofovo zemské právo. Dále ustanovil, že mezery v zákoně má soud doplňovat z územních zákonů³⁷. Tím tedy bylo Zemské právo Magnuse Erikssona překonáno.

Další úsekem dějin, který předchází Sveriges Rikes Lag je období pozdní vasovské dynastie (1611 – 1654) a doba Karolínská (1654 – 1718). Poslední období se vyznačuje výrazným upevněním královské moci. Absolutismus ve Švédsku dosáhl vrcholu od roku 1693, kdy král Karel XI. prohlásil svrchovanost své vlády. Jeho nástupce Karel XII. vládl pevnou rukou a teprve po jeho smrti se poměry ve státě opět změnila a státní moc přešla do velké míry do rukou stavů. Nastala tzv. „doba svobody“ (1719 – 1772). V čele státu byla říšská rada spolu s králem, která ovšem byla kontrolována říšským shromážděním. Období po roce 1611 vyznačuje řadou zákonodárných kroků, které měly

³⁴ *Lagmann* byl právně vzdělaný a vážný muž, který měl na *thingu* za úkol přednášet a vykládat právo a právní zvyklosti.

³⁵ Dekretály Řehoře IX. Byly papežskou sbírkou práva z roku 1234, uspořádanou na papežův příkaz, aby sjednotila kanonické právo, které bylo roztroušené v řadě soukromých i úředních sbírek, vydaných po Graciánově dekretu (asi 1140). Derogovala všechny předchozí dekrety, které nebyly obsažené v Graciánově dekretu a tak objasnila, co je vlastně platné právo a co nikoliv. Autorem sbírky byl Rajmund z Penyafortu a sbírka byla novátorská i způsobem, jakým byla členěna, protože byla rozdělena do 5 knih podle Bernarda z Pavie (toto členění se udrželo až do r. 1917, kdy byl vydán *Codex Iuris Canonici*). Papež tuto sbírku rozeslal univerzitám, sbírka byla úřední a měla tedy sílu zákona. Dnes jsou Dekretály Řehoře IX. Druhou částí Korpusu kanonického práva (*Corpus Iuris Canonici*). (JUDR. IGNÁC ANTONÍN HRDINA, O. PRAEM: 700 let od promulgace sbírky dekretálů Bonifáce VII. <http://spcp.prf.cuni.cz>)

³⁶ HASTRÖM, G. *De Svenska rättskällornas historia*. 2. vydání. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1965. Str. 142

³⁷ WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 43

zajistit, že staré pořádky budou nahrazeny novými a lépe vyhovujícími ustanoveními, a to jak v územních zákonech, tak samotné Kryštofovo zemské právo. Zvláště král Karel IX., který byl právně vzdělaný, vydal celou řadu královských zákonů, nařízení, výnosů a rezolucí³⁸.

Mezi prameny Sveriges Rikes Lag zcela určitě patří i soudnictví a právní nauka. Obsah zákoníku byl významně ovlivněn švédskými vrchními soudy, především nejvyšším dvorním soudem (*Svea hovrätt*³⁹). Soudy vykonávaly nejen soudní pravomoc, ale i posuzovaly návrhy zákonotvorné komise, které jim byly předkládány. Členy zákonotvorné komise byli hlavně vyšší královští úředníci⁴⁰. Svůj vliv na zákoník měl i král se svými reskripty, protože byl jako nejvyšší soudce říše zároveň vykonavatelem soudní pravomoci a zákonodárcem. Právě Karel IX. jmenoval 6. prosince 1686 se souhlasem stavů novou zákonotvornou komisi, která měla vypracovat říšský zákoník.

5.3 Důvody kodifikace

V roce 1686 král i stavy volali po obnovení práce na nové kodifikaci⁴¹. Důvodů byla celá řada. Hospodářské poměry ve státě se od dob Kryštofova zemského práva výrazně změnily. Vzrostl počet měst, průmysl a obchod zažíval rozkvět. Následkem těchto faktorů se prohlubovaly rozdíly v právním postavení obyvatel měst a venkova. Král se tyto rozdíly snažil vyrovnávat vydáváním různých vyhlášek a nařízení, ale přesto se nedařilo problém odstranit. Výsledkem bylo, že nově vydaná zákonná opatření řešila pouze momentální nedostatky a stát se utápěl v záplavě norem, ve kterých se pro jejich nepřehlednost nikdo nedokázal vyznat.

Když král Gustav II. Adolf zasáhl do třicetileté války a roku 1648 byl v Osnabrücker uzavřen Vestfálský mír, stalo se Švédsko evropskou politickou velmocí. V duchovních i právních oblastech bylo zcela rovnocenné s ostatními evropskými státy. Z hlediska vzdělanosti došlo ve Švédsku k několika významným událostem. Královna Kristýna přijala ke svému dvoru nizozemského právníka Hugo Grotia, významného představitele

³⁸ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706

³⁹ JÄGERSKIOLD, S. *Svea Hovrätt och Rättskällorna*, in: *Svea Hovrätt, Studier till 350 års minnet*. Stockholm: PANorstedt & Söners Förlag, 1962. Str. 265

⁴⁰ JÄGERSKIOLD, S. *Svea Hovrätt och Rättskällorna*, in: *Svea Hovrätt, Studier till 350 års minnet*. PANorstedt & Söners Förlag, Stockholm, 1962. Str.267

⁴¹ STRAUCH, D. *Qeullen, Aufbau und Inhlat des Gesetzbuch*, in: *Das schwedische Reichsgesetzbuch von 1734*. Frankfurt am Main: Vittorio Klosterman, 1986. Str. 64

školy přirozeného práva, a na podzim roku 1649 k němu přibyl i známý filozof a matematik René Descartes. Již dříve byla v Uppsale králem Sigismundem znovu otevřena univerzita (1593) a v 17. století na to Švédsko navázalo univerzitami v Dorpatu (1632), Åbo (1640) a Lundu (1666). Nyní bylo možné studovat právo i ve vlastní zemi. Založení univerzity v Lundu mělo i další důvod – mělo sloužit pro pevnější připoutání nově nabytého území Šonen ke Švédsku. Také za tímto účelem byl v roce 1668 na katedru zvykového a mezinárodního práva pozván Samuel von Pufendorf, filosof, historik a učitel práva ze Saska, který byl velkým znalcem římského i zvykového práva. Švédským znalcem zvykového práva byl David Nehrman, který byl také profesorem na univerzitě v Lundu a významně se podílel na spoluutváření právních věd ve Švédsku⁴². Zřejmě nejvýznamnější osobností své doby v tomto oboru byl ve Švédsku Johannes Loccenius z Holštýnska⁴³. Od dvacátých do sedmdesátých let 17. století byl profesorem na univerzitě v Uppsale, kde v letech 1634 – 1648 přednášel všeobecné právo a byl průkopníkem právních věd ve Švédsku, které díky tomu byly značně ovlivněny obecným právem⁴⁴. Právo ve Švédsku se vůbec přiklonilo k římskému právu tak jako ještě nikdy. Královská nařízení i rozhodnutí soudu byla plná latinských termínů. Ačkoli soudy ve své argumentaci často vycházeli z římského práva, samotná jejich rozhodnutí však často neodpovídala principům římského práva. Také zvykové právo se nyní opíralo o Justiniánovy dekrety⁴⁵, soudcovská pravidla vycházela z římského práva císaře Justiniána⁴⁶ a soudci se již neřídili principem „správné nebo nesprávné“, ale více principem „lex scripta et dura“ („tak zní zákon“)⁴⁷. Nepsanému právu již nebyla přikládána velká hodnota a upřednostňováno bylo psané právo⁴⁸. Hlavně za vlády krále Karla IX. ustoupilo zvykové právo zcela do pozadí. Právě Loccenius podal právně vědecké zdůvodnění neomezené zákonodárné moci krále a

⁴² MODÉER, K. Å. *Úvod k NEHRMAN, D. Inledning til then Svenska Jurisprudenciam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. XXVI

⁴³ WESTMAN, K.G. *Från landskapslagar och folkting till riksdag och ämbetsmannamässig rättstillämpning*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934

⁴⁴ JÄGERSKIÖLD, S. *Studier rörande receptionen av främmande rätt i Sverige under den Yngre Landlagens tid*. Lund A&W: Uppsala & Stockholm & Göteborg, 1963

⁴⁵ JÄGERSKIÖLD, S. *Studier rörande receptionen av främmande rätt i Sverige under den Yngre Landlagens tid*. Lund A&W: Uppsala & Stockholm & Göteborg, 1963. Str. 76, 202

⁴⁶ JÄGERSKIÖLD, S. *Studier rörande receptionen av främmande rätt i Sverige under den Yngre Landlagens tid*. Lund A&W: Uppsala & Stockholm & Göteborg, 1963. Str. 123

⁴⁷ JÄGERSKIÖLD, S. *Studier rörande receptionen av främmande rätt i Sverige under den Yngre Landlagens tid*. Lund A&W: Uppsala & Stockholm & Göteborg, 1963. Str. 64

⁴⁸ JÄGERSKIÖLD, S. *Studier rörande receptionen av främmande rätt i Sverige under den Yngre Landlagens tid*. Lund A&W: Uppsala & Stockholm & Göteborg, 1963. Str. 104

Karel IX. v roce 1686 povolal zákonodárnou komisi, která se skládala především z Locceniových žáků.

Dalším motivem pro zpracování nového zákoníku byl jistě zemský zákoník v Dánsku, vypracovaný na pokyn krále Kristiána V., který vstoupil v platnost v roce 1683.

5.4 Práce zákonodárné komise

Předsedou komise byl dne 6.12. 1686 jmenován zemský maršál Erik Lindskjöld, který pravděpodobně i zpracoval osnovu práce komise⁴⁹. Komise měla za úkol zjistit, zda současné švédské soukromé právo plní svůj účel a vyhovuje a popřípadě navrhnout zlepšení. Nové, přepracované, soukromé právo mělo splňovat tyto požadavky- mělo být:

- jednoznačné - nejasný nebo dvojnásobný zákon by mohl způsobit víc škody než užítku. Zemské a městské právo v té době, a hlavně územní zákony nebyly jednoznačné, neodpovídaly současné společnosti, byly nesrozumitelné a postrádaly řád.
- příslušně obsáhlé – zákon měl upravit vše, co se mohlo běžně vyskytnout, aby nedošlo ke zvlí soudu i stran v případném sporu. Zákon musí být v souladu se územními zvyky a obyčeji, aby ho praxe nemohla vyvrátit.
- s náležitým obsahem – mělo být současné, odpovídat stavu země. Nový zákoník nesměl obsahovat absurdní a zbytečná ustanovení nebo „škodlivé svobody“.
- s příslušným řádem – mělo být vydáno a zveřejněno. Každý rok měly být nové normy a nařízení shromážděny a kodifikovány, aby se tak předešlo roztříštěnosti a nepřehlednosti práva.
- všeobecné a platné pro všechny bez rozdílu – samozřejmě pokud tomu nebudou bránit věcné překážky nebo získaná privilegia. Měl být hlavně odstraněn rozdíl mezi obyvateli měst a vesnic. Komise se snažila o rozdělení norem na ty, které byly dostatečně všeobecné, že mohli být platné na území celé říše a pro všechny její obyvatele, tyto normy mohli být neměnné a mohli proto být zařazeny do všeobecného zákoníku, a na ty zvláštní předpisy, které mohli být vzhledem ke

⁴⁹ POSSE, J.A. *Bidrag till Svenska lagstiftningens historia*. Stockholm, 1850. Str. 330.

své povaze snadno změněny, nebo byla jejich platnost časově omezena, a proto měli být součástí „codex nebo volumen constitutionum“⁵⁰.

Pro obě sbírky mělo společně platit, že staré, ale použitelné předpisy měly být převzaty, zatímco nejasná a nevyhovující ustanovení by měla být opravena a přeformulována, a tak budou odstraněny případné mezery⁵¹.

5.5 Struktura zákoníku

Přestože, jak bylo řečeno výše, jedním z důvodů prací na nové kodifikaci byl i vznik nového zákoníku v Dánsku (*Danske Lov*), tvůrci Sveriges Rikes Lag nepřevzali jeho strukturu. Místo toho použili již osvědčený model z Kryštofova zemského práva. Stejně zůstalo nejen členění oddílů (*balker*), ale většinu i jejich pořadí v zákoníku. Oproti Kryštofovu zemskému právu došlo úprav pouze procesní právo, které bylo rozděleno na tři části, a trestní právo, které mělo původně částí sedm a nyní bylo sloučeno do jedné knihy⁵². Kryštofovo zemské právo mělo tedy 14 oddílů, zatímco Sveriges Rikes Lag pouze devět. Knihy v Kryštofově zemském právu se dělily následovně:

1. Oddíl na ochranu královské moci (*Konungx balker*)
2. Manželské právo (*Giptamaler balker*)
3. Dědické právo (*Aerfde balker*)
4. Pozemkové právo (*Jordha balker*)
5. Selské pracovní právo (*Bygginga balker*)
6. Právo z koupě (*Köpmala balker*)
7. Procení právo (*Thingmaaler balker*)
8. Královská přísaha (*Edzöris balker*)
9. Těžký zločin (*Högmaelis balker*)
10. Úmyslné zabití (*Draapmedvilia*)
11. Neúmyslné zabití (*Draap med vadha*)
12. Úmyslné zranění (*Saaramaal med vilia*)
13. Neúmyslné zranění (*Saaramaal med vadha*)
14. Krádež (*Tiuffwa balker*)

⁵⁰ WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 61

⁵¹ POSSE, J.A. *Bidrag till Svenska lagstiftningens historia*. Stockholm, 1850. Str. 332

⁵² WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 69

Dělení balkérů v Sveriges Rikes Lag uvádím znovu, pro srovnání:

1. Manželské právo (*Giftermålsbalk*)
2. Dědické právo (*Ärvda Balk*)
3. Pozemkové právo (*Jorda Balk*)
4. Zemědělské právo (*Byggnings Balk*)
5. Obchodní právo (*Handels Balk*)
6. Trestní právo (*Missgärnings Balk*)
7. Výkon trestu (*Straff Balk*)
8. Exekuce (*Utsöknings Balk*)
9. Procesní právo (*Rättegångs Balk*)

Je evidentní, že ve Sveriges Rikes Lag zcela chybějí oddíly zabývající se ochranou královské moci a církevním právem.

Církevní právo bylo sice obsaženo ve všech územních zákonech, ale chybělo, jak v zemském i městském zákoníku Magnuse Erikssona, tak i v Kryštofově zemském právu. Bylo to způsobeno tím, že zákonodárná komise svolaná králem v roce 1347 se neshodla s církví na obsahu oddílu s církevním právem⁵³, protože církev nebyla ochotna ani trochu ustoupit z nabytých pozic. Až do doby reformace si tedy švédské soudy v případech, kde církevní právo postrádaly, vypomáhaly územním právem oblasti Uplandu⁵⁴. Pracovní komise pro Sveriges Rikes Lag si mohla dovolit opominout oddíl s církevním právem, proto, že vztahy švédské luteránské církve upravoval dostatečně církevní řád z roku 1686.

Oddíl týkající se královské moci měl smutný osud. Podle plánů komise z roku 1686⁵⁵ měl být do zákoníku zařazen ve formě ústavních zákonů (právo krále). Úkolem zpracovat tento oddíl byli postupně pověřeni předsedové komise. Nejdříve to byl v roce 1867 Lindskjöld, po něm v roce 1696 Gyldenstope. V roce 1711 byl novým předsedou jmenován Cronhielm a návrhy jednotlivých oddílů byly přepracovány, avšak oddíl o ochraně královské moci byl opomenut⁵⁶. V roce 1693 vyvrcholil švédský absolutismus, kdy král Karel XI. prohlásil svrchovanost své vlády a král již nebyl nadále vázán

⁵³ WESTMAN, K.G. *Från landskapslagar och folkting till riksdag och ämbetsmannamässig rättstillämpning*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 12

⁵⁴ GÖRAN, I. *Das kirchliche Visitationsinstitut im mittelalterlichen Schweden*. Lund: cwk Gleerup, 1961. Str. 202

⁵⁵ POSSE, J.A. *Bidrag till Svenska lagstiftningens historia*. Stockholm, 1850. Bilaga 2. Str. 332

⁵⁶ WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 68

zákonem. Avšak již za vlády jeho syna, krále Karla XII, se šlechta proti tomuto stavu začala bouřit a členové komise stále hlasitěji požadují, aby svrchovanost krále nebyla zakotvena v novém zákoníku. V roce se tedy zákonotvorná komise rozhodla, že tento oddíl do zákoníku nezahrne a zdůvodnila to tvrzením, že takový oddíl by krále příliš omezoval v jeho absolutní moci. O čtyři roky později nastala tzv. „doba svobody“ a komise odmítla opět zařadit oddíl na ochranu královské moci do textu zákona s tím, že švédské veřejné právo by mělo odpovídat nové Formě vlády⁵⁷. Zasedání říšského shromáždění v roce 1723 rozhodlo, že oddíl má být do zákoníku zařazen podle Formy vlády z let 1719 a 1720, nicméně toto rozhodnutí nebylo vykonáno. Komise prohlásila, že zákoník by neměl obsahovat veřejné právo, ale pouze soukromé⁵⁸. Po roce 1719 byli tvůrci zákonů toho názoru, že právo krále bylo zakotveno v ústavních listinách⁵⁹. Proto byl tedy zákoník nakonec 13. prosince 1734 přijat bez oddílu na ochranu královské moci.

5.5.1 Manželské právo

Od doby, kdy bylo obyvatelstvo Švédska obráceno na křesťanství, stalo se manželství právní institucí, která ovšem obsahovala mnoho náboženských znaků. Proto proniklo církevní chápání manželství i do oddílů o církevním a manželském právu v územních zákonech. Zemské ani městské zákoníky Magnuse Erikssona, ani Kryštofovo zemské právo neobsahují oddíl Církevní právo⁶⁰, a proto bylo manželství upraveno „světskými“ státními zákony. Komise vycházela při tvorbě oddílu o manželském právu především z církevních řádů z let 1572⁶¹ a 1686⁶².

- a) Způsobilost k manželství. Církevní řád z roku 1686 předepisuje pro vstup pro manželství dosažení zletilosti⁶³. Sveriges Rikes Lag ustanovuje, že způsobilost k manželství nastává u ženy dosažením věku 15 let a u muže 21 let, ovšem král měl možnost povolit výjimku. Církev namítala, že král bude zaplaven žádostmi o prominutí této podmínky, ale zákon byl stejně přijat v tomto znění. Pravomoc

⁵⁷ POSSE, J.A. *Bidrag till Svenska lagstiftningens historia*. Stockholm, 1850. Bilaga 2. Str. 12

⁵⁸ Zde si poněkud protiřečila, protože zákoník již obsahoval trestní a procesní právo.

⁵⁹ WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 72

⁶⁰ GÖRAN, I. *Das kirchliche Visitationsinstitut im mittelalterlichen Schweden*. Lund: cwk Gleerup, 1961.

⁶¹ EKEBERG, B. *Giftermålsbalken, in: Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 204

⁶² ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 1

⁶³ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 1

zprostit budoucí manžele této povinnosti musela být skutečně již roku 1748 přenesena na krajské soudy kvůli vysokému počtu žádostí⁶⁴.

- b) Překážky k uzavření manželství. Sveriges Rikes Lag jsou překážkami k uzavření manželství příbuzenství a švagrovství. Církev s tímto vymezením nesouhlasila, zdálo se jí příliš vágní. Požadovala výslovný zákaz manželství také v řadě pobočné (tedy např. s vdovou bratra ženy nebo s vdovou tchána) a odvolávala se na 3. Mojžíšovu 18, verše 11 a 14⁶⁵, kde je tento zákaz výslovně uveden. Kompromisním řešením se stalo pouze vyškrtnutí slov „tato manželství se výslovně schvalují“ ze zákona, takže brzy se tato manželství obecně považovala za povolená⁶⁶.
- c) Svědci při zasnoubení. Počet svědků při zasnoubení nebyl v různých dřívějších zákonících stejný. V Městském právu Magnuse Erikssona bylo požadováno 12 svědků, 6 z každé strany. Zemské právo Magnuse Erikssona uvádělo nutné 4 svědky, od každého ze snoubenců 2, a stejně tak i Kryštofovo zemské právo. Církevní řád z roku 1686 požadoval 2 mužské svědky, po jednom z každé strany⁶⁷. Tvůrci Sveriges Rikes Lag se drželi příkladu Zemského práva Magnuse Erikssona a ponechali počet svědků uvedený v něm, i když byli kritizováni za to, že počet svědků je zde příliš vysoký⁶⁸.
- d) Svatební dar muže manželce. Komise sice zachovala povinnost ženicha učinit dar, ale vznikl spor ohledně okamžiku, kdy to měl udělat. Zemské právo Magnuse Erikssona uvádělo den následující po svatební noci, zatímco Městské právo Magnuse Erikssona přikazovalo učinit dar ještě před naplněním manželství o svatební noci. Zakonotvorná komise se zde přiklonila k Městskému právu Magnuse Erikssona, ale zároveň určila, že okamžik dokonání manželství nastává již při jeho uzavření, nikoliv až o svatební noci⁶⁹. Také bylo ustanoveno, že muž je poručníkem ženy, což až dosud bylo všeobecně zvykem na venkově⁷⁰. Dar muže byl pevně stanoven na 1/3 jeho majetku, protože dřívější zastaralá

⁶⁴ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 3

⁶⁵ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 4

⁶⁶ NEHRMAN, B. B. *Jurisprudentia Civilis*. Kieseewetter, 1746, str. 35

⁶⁷ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706

⁶⁸ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 11

⁶⁹ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 20;

OLIVECRONA, K. *Om makars gitforätt i bo*. 5. vydání, W. Schultz: Stockholm, 1882. Str. 256

⁷⁰ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 17

úprava⁷¹ uváděla jako jeho maximální výši 24 marek. Zajímavostí by mohlo být, že žena již neměla nárok na dar od muže, jestliže podle městského práva získala po smrti manžela nárok na podíl na majetku⁷². Zůstal zde zachován odlišný postup pro obyvatele města a venkova⁷³, stále zde vedle zemského práva platilo i městské právo, aby se takto vzal ohled na různé poměry panující ve městech a na venkově. S tím velmi nesouhlasil maršál Palmstierna, který na říšském shromáždění naléhavě požadoval sjednocení úpravy.

- e) Dispoziční právo muže. Ve švédském právu bylo tradiční zásadou, že muž nesměl zcizit půdu, která patřila jeho ženě a kterou nabyla děděním nebo jiným způsobem před uzavřením manželství. Výjimka byla přípustná pouze v případě krajní tísně, a tyto případy byly taxativně vyjmenovány v oddílech Jorda Balk⁷⁴, a se souhlasem nejbližších ženiných příbuzných. Tvůrce Sveriges Rikes Lag toto zmírnili a to tak, že byl dostačující dobrovolný souhlas ženy, stvrzený jejím podpisem před dvěma svědky, anebo její výslovné svolení provedené ústně před soudem⁷⁵. Již nebylo nutné prokazovat krajní tíseň. Nicméně zde ale Sveriges Rikes Lag také uzákonilo⁷⁶, že žena nesmí prodat půdu nebo movitý majetek, ledaže by byla v tísně a toto udělala za účelem zajištění živobytí pro sebe a své děti a potřebuje k tomu souhlas svých nejbližších.
- f) Společné soužití před uzavřením manželství. Společné soužití před uzavřením manželství Sveriges Rikes Lag přísně zakazuje, trestá je peněžitou pokutou ve výši 10 tolarů na chudé a odloučením snoubenců. Zde byl zákon naopak zpřísněn. Církevní řád z roku 1668 sice společné soužití před svatbou také zakazoval⁷⁷, avšak za porušení zákazu neukládal peněžitý trest⁷⁸.
- g) Následky rozvodu při cizoložství a nevěře. Do sepsání Sveriges Rikes Lag se úprava v předchozích kodifikacích lišila. Podle Kryštofova zemského práva⁷⁹ cizoložná žena přišla o svůj svatební dar od muže a o všechno ostatní, co jí kdy dal. Obdobné ustanovení o cizoložném muži scházelo, ale všeobecně se má za

⁷¹ Městské právo Magnuse Erikssona, GB 10; Kryštofovo zemské právo, GB 9

⁷² GB 9:3, 10:3,5

⁷³ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 21

⁷⁴ Zemské právo Magnuse Erikssona, JB 27; Městské právo Magnuse Erikssona, JB 16

⁷⁵ Sveriges Rikes Lag, GB 11:1

⁷⁶ V GB 10:2,3.

⁷⁷ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 1026

⁷⁸ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 32

⁷⁹ Kryštofovo zemské právo, Gb 11

to, že muž tím pozbyl svůj podíl na společném vlastnictví manželů⁸⁰. V Zemském právu Magnuse Erikssona⁸¹ ztratil cizoložný muž podíl na společném vlastnictví manželů, a cizoložná žena svůj svatební dar. Stejně sankce platily při zlovolném opuštění manžela či manželky. Ustanovení městského práva byla mírnější. Komise navrhla opět kompromis – každý z manželů pozbude poloviny společného majetku a žena navíc ještě svatebního daru⁸². Na zasedání říšského shromáždění v roce 1731 rozpoutala tato úprava rozmíšku, způsobenou výrazně rozdílnými názory, ale na zasedání v roce 1734 již tato diskuze vůbec neproběhla a zákon byl s drobnou úpravou v tomto místě schválen. Také bylo schváleno nejen, že zlovolné opuštění manželského partnera opravňuje k podání žaloby o rozvod, ale i že ten, který svého manžela opustí, ten také ztratí celý svůj podíl na společném jmění manželů. Trest je zde těžší než u případu nevěry⁸³. Komise to zdůvodnila tím, že kdo opustil manžela, opustil vlastně i jejich společný majetek, takže na něj ani nemá žádný nárok a říšské shromáždění v roce 1734 s tím souhlasilo.

- h) Odloučení od stolu a lože. Sveriges Rikes Lag ukládá tomu, kdo zapříčinil spor, pokutu ve výši 25 tolarů, pokud se jedná o první takový případ, a dvojnásobnou pokutu, pokud se situace opakuje. Pokud ani pokuta nepomůže vyřešit spor smírnou cestou, může soud odsoudit manžele k odloučení od stolu a lože na určitou dobu. Obsah tohoto ustanovení je převzat z Církevního řádu z r. 1686⁸⁴.
- i) Věno a výbava. Sveriges Rikes Lag tyto dva pojmy odlišuje. Výbava se po smrti jednoho z rodičů započítává do dědictví, ale věno ne. Bylo to takto ustanoveno v zemském právu, ale městské právo toto nikdy plně nepřevzalo. Nový zákoník zachovává toto dělení⁸⁵ a stanovuje, že používání výbavy v mezidobí nebude zahrnuto do vyrovnání dědictví. Také podrobněji upravuje otázku stanovení hodnoty věna⁸⁶.

⁸⁰ NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Jurisprudencien, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. §96, Str. 215 ; ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwK Glerup, 1902. Str. 35

⁸¹ Zemské právo Magnuse Erikssona, Gb 10

⁸² ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagreform*. Lund: cwK Glerup, 1902. Str 34 ff

⁸³ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagreform*. Lund: cwK Glerup, 1902. Str 38 f

⁸⁴ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 1031; a ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagreform*. Lund: cwK Glerup, 1902. Str. 44

⁸⁵ V GB 16.

⁸⁶ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagreform*. Lund: cwK Glerup, 1902. Str. 46 f

5.5.2 Dědické právo

- a) Dědická posloupnost. Sveriges Rikes Lag vytvořilo nová pravidla pro dědění, nedrželo se dosud používaného kanonického práva. Podle církevního práva dědili společně rodiče a sourozenci zesnulého, pokud byli naživu. Byli považováni za příbuzné v řadě přímé v prvním stupni. Podle Sveriges Rikes Lag byli sourozenci z dědění vyloučeni, pokud byli naživu rodiče, protože byli považováni za příbuzné v řadě pobočné. Komise to zdůvodnila tím, že děti vděčí za svůj život rodičům a tito by tedy při dědění měli být upřednostněni⁸⁷.
- b) Dědické právo dětí. Podle nejstaršího švédského práva se dědění po rodičích řídilo umístěním věci, tedy toho, kde se věc právě nacházela, zda ve městě nebo na vesnici, se určilo rozhodné právo, buď zemské, nebo městské. Podle Kryštofova zemského práva⁸⁸ dědil syn 2/3 a dcera 1/3 majetku. Městské právo přiznávalo dětem všeho pohlaví stejnou část majetku⁸⁹. Jinak se dědické právo v zemském právu a městském právu významněji nelišilo. Znevýhodnění dcer při dědění zrušil již král Jan III. Švédský privilegium z roku 1569⁹⁰ ve prospěch dcer duchovních, takže pro ně platilo dědění podle městského práva. Toto zvýhodnění bylo opakovaně potvrzeno dalšími královskými privilegii. Dědictví šlechty se řídilo zemským právem, kromě pozemků na půdě města, které od poloviny 17. století podléhaly městskému právu⁹¹. Pro měšťany a sedláky sice platila původní zásada, že pozemky a jejich příslušenství se dědí podle umístění věci, ale v 17. století bylo právo změněno tak, že movitý majetek se dědil, bez ohledu na to, kde se nacházel, podle stavovské příslušnosti zůstavitele. To ostatně reflektuje i Sveriges Rikes Lag v Äb 2:1. Dědění šlechty a sedláku se řídí podle zemského práva, zatímco pro dědění duchovních a měšťanů platí městské právo. Umístění věci ovšem určuje právo u pozemků a jejich příslušenství nezávisle na

⁸⁷ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 51

⁸⁸ Kryštofovo zemské práva, Äb 1

⁸⁹ Městské právo Magnuse Erikssona, Äb 1

⁹⁰ NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Jurisprudentiam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. 440, § 11 der artiklar vid Kong Johans kröning, 1569.

⁹¹ NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Jurisprudentiam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. 400; PALMÉN, J. Ph. *Rätthistoriska bidrag till tolkningen af 1734 års lag*. Helsingfors, 1874. Str. 23-28; ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 49

stavovské příslušnosti majitele. Evidentně žádný ze stavů neusiloval o sjednocení úpravy.

- c) Pozbytí dědictví pro odpadnutí od pravé víry. Toto ustanovení pochází z konce 16. století⁹², kdy luteránská církev bojovala o přežití. Bylo ponecháno v platnosti i po roce 1617, kdy bylo namířeno proti polské větvi Vasovců, i po roce 1667, kdy pro změnu bylo myšleno proti královně Kristýně, která se ve Švédsku zdržovala jen velmi málo⁹³. První návrh komise tento zákon značně zestručňoval, což narazilo na odpor všech stavů, především duchovenstva, které požadovalo naopak jeho zpřísnění. Podle stručné verze návrhu zákona měl být z dědictví vyloučen pouze ten, kdo odpadl od pravé víry, nikoliv jeho rodinní příslušníci. Na nátlak duchovních bylo uzákoněno, že z dědictví budou vyloučeni všichni rodinní příslušníci odpadlíka a místo nich dědili příbuzní zesnulého v řadě pobočné.
- d) Dědické právo nemanželských dětí. Již staré švédské právo upravovalo tuto problematiku, avšak rozlišovalo dvě skupiny nemanželských dětí: nemanželské děti zplozené bez zasnoubení (1), děti zplozené při cizoložství (2), a děti zplozené jiným zakázaným způsobem (3). Skupiny 2 a 3 byly podle Kryštofova zemského práva a Městského práva Magnuse Erikssona vyloučeny z dědění po rodičích. Děti ze skupiny 1 mohli podle zemského práva po otci nejvíce dvě marky a po matce jednu marku, zatímco podle městského práva po otci i po matce nejvýše tři marky. Sveriges Rikes Lag odepřelo plošně všem nemanželským dětem jakékoli dědictví, s tím, že v případě smrti nemanželského dítěte, by se dědičkou mohla stát lehkomyšlná žena, která by tak přišla ke značnému majetku po otci dítěte⁹⁴.
- e) Odúmrť dědictví. Podle starého švédského práva se dědici žijící v cizině mohli o dědictví po zemřelém, který byl řádným švédským občanem, přihlásit nejpozději do roka a do dne od jeho smrti⁹⁵. Pokud se přihlásili později, byl uplatněn princip reciprocity⁹⁶, tedy pokud v zemi, kde žili

⁹² STIERNMAN, A. A. von *Riksdagars och Mörens Besluth*, I. Stockholm: Werner, 1728. Str. 400 a 433

⁹³ CARLSON, F.F. *Sveriges historia under konungarne av Pfalz. huset, II*. Stockholm, 1856. Str. 323

⁹⁴ SJÖGREN, WILH. *Förrarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736*, I. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 148, 155, 196-200; ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 62

⁹⁵ Kryštofovo zemské právo, Äb 23; Městské právo Magnuse Erikssona, Äb 18

⁹⁶ ARNELL, J. *Swerikes Stads-Lag.....med Anmärckningar*, Stockholm, 1730. Str. 342; ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 77

cizozemští dědicové, mohli dědit švédští občané, pak tito cizinci mohli dědit ve Švédsku, pokud toto nebylo možné, pak celé dědictví připadlo králi. Tvůrci Sveriges Rikes Lag starší ustanovení zmírnili a dovolili cizincům dědit, pokud se trvale usadili ve Švédsku a za jejich setrvání se zaručili ručitelé. Je zde i vysvětlující ustanovení, aby bylo jasné, o jaký institut se jedná a v dovětku je uvedeno, že se jedná o tzv. „odúmrtí dědictví“.

- f) Dědické právo vystěhovalých švédských občanů. V době absolutismu se královská moc snažila jakýmkoli způsobem zabránit vystěhovávání občanů ze země. Vystěhovat se mohla pouze šlechta, a to se souhlasem králem a po proti zaplacení „výkupného“⁹⁷. Ostatní občané mohli vycestovat pouze za účelem dosažení vzdělání mimo Švédsko. Občan, který se v cizině usadil, ztratil právo na návrat domů a na dědictví⁹⁸. Není ovšem jasné, zda bylo toto přísné ustanovení důsledně dodržováno. Sveriges Rikes Lag toto nařízení zmírnilo a vystěhovalce postavilo na roveň podanému v zemi, kam se vystěhoval.
- g) Testamentární dědické právo. Bylo do zákoníku přijato na podnět katolické církve. Vzhledem k tomu, že v Zemském právu Magnuse Erikssona církevní právo zcela chybělo, neobsahovalo ani ustanovení o testamentárním právu, avšak v Městském právu Magnuse Erikssona toto ustanovení nalezneme (Åb 19-21). Dle tohoto zákona mohl zůstavitel svobodně, testmentárně, odkázat část svého pozemkového a movitého majetku podle toho, zda měl děti (1/10), byl bezdětný, ale měl tuzemské dědice (1/3), nebo mněl pouze dědice žijící v cizině (1/2). Sveriges Rikes Lag se ovšem při svém vzniku neopřelo o toto ustanovení, nýbrž o testamentární výnos ze 3. července 1686⁹⁹. Zde byla poprvé v právní historii Švédska stanovena pravidla testamentární volnosti, pořízení závěti atd., která byla z valné části převzata do Sveriges Rikes Lag. Podíl na městské půdě, kterou mohl zůstavitel odkázat v poslední vůli, byl zvýšen na 1/6, pokud po sobě zanechal žijící potomky, a na 1/2, pokud nebyli k dispozici žádná potomci, ale měl-li tuzemské dědice.

⁹⁷ MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...*, I., II. Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1742, 1746. Str. 13

⁹⁸ STIERNMAN, A. A. von *Förordningar angående Sveriges Rikes commerce, politie och oeconomii*, I. Stockholm, 1747. Str. 759; ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 84

⁹⁹ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 990 ff

Sveriges Rikes Lag nadále trvá na názoru, že zůstavitel nemůže volně disponovat s půdou a pozemky na venkově, které získal děděním, ale mohl po své vůli naložit s majetkem jakéhokoli druhu, který nabyt koupí¹⁰⁰. Sveriges Rikes Lag nijak neupravilo „fidei commissum“, tedy zřízení dědického a věcného práva, kdy prostřednictvím nadace má být zachován rodinný majetek a užívací právo přísluší výhradě rodinným příslušníkům, které ve Švédsku v 17. století začalo hrát významnou roli¹⁰¹. Sveriges Rikes Lag toto však ani nezakázal, protože závěti mohly být sepsány „med aller utan villkor“, tedy s podmínkami či bez nich. Sveriges Rikes Lag neurčil věk způsobilosti k uzavření závěti, a tak se tedy předpokládalo, že způsobilost nastává plnoletostí. V roce 1721 byl věk plnoletosti zvýšen z 15 na 21 let¹⁰². V roce 1723 bylo stavům předloženo prohlášení krále z roku 1721 a uvažovalo se o zrušení všeobecné trvalé nesvéprávnosti žen od určitého věku (25 nebo 30 let) výrokem soudu, avšak nakonec k tomu nedošlo. I Sveriges Rikes Lag ponechalo v platnosti všeobecnou nesvéprávnost žen, ale vytvořilo výjimku pro vdovy a ženy, které „nabyly dobrého a zdravého rozumu“ („som til godt och moget förstand kommen är(o)“), těm je přiznána testamentární způsobilost. Tato „novinka“ vychází z testamentárního výnosu z roku 1686¹⁰³. Také bylo nesvéprávným osobám přiřčeno právo volně disponovat s věcmi, které nabyly po 15. roce věku, avšak toto ustanovení se pravděpodobně nevztahovalo na ženy¹⁰⁴, protože testamentární volnost žen disponovat s majetkem nabytým mezi 15 až 21 lety¹⁰⁵ byla ustanovena až v 19. století (královský výnosem z 30. května 1835). Podle Sveriges Rikes Lag bylo možné závět' učinit ústně nebo písemně, nejméně před dvěma svědky, aniž by tito svědci nutně museli znát její obsah. Závět' sepsaná

¹⁰⁰ HOLMBÄCK, A. –WESSÉN, E. *Magnus Erikssons Landslag i nusvensk tolkning*. Stockholm, 1962. Str. 89

¹⁰¹ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 992; NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Iurisprudenciam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. 411

¹⁰² ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 99

¹⁰³ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 993 f

¹⁰⁴ NEHRMAN, D. *Föreläsningar over Ärfda-Balken*. Stockholm, 1752. Str. 232

¹⁰⁵ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 87

vlastní rukou byla platná, i když samotnému sepsání nebyli přítomní žádní svědci. I toto odpovídalo testamentárnímu výnosu z roku 1686¹⁰⁶.

- h) Poručnictví. Starší zemské a městské právo upravovalo problematiku poručnictví v knize zabývající se manželským právem (*Giftermålsbalk*)¹⁰⁷, ale Sveriges Rikes Lag je přesunulo do Dědického práva (*Ärvda Balk*), kde je uvedeno v souvislosti se správou dědictví. Zákonotvorná komise zde nevycházela z předchozích zákoníků, ale za vzor si vzala¹⁰⁸ poručenský řád ze 17. března 1669¹⁰⁹, jehož úprava byla obsírnější a lépe vyhovovala požadavkům soudobé společnosti. Sveriges Rikes Lag tedy ustanovovalo poručníkem dětí otce, v případě jeho smrti pak matku dětí, která byla povinna se radit s nejbližšími příbuznými otce. V případě, že byli oba rodiče po smrti, poručníkem dětí se stala třetí osoba, kterou určili, pokud žádnou neurčili, nejbližší příbuzný, který musel informovat soudce o ujmoutí se této funkce. Důvody pro vyloučení z funkce poručníka byly převzaty z výše zmíněného poručenského řádu, nově byl stanoven minimální věk poručníka na 25 let. Cizinci a lidé jiné víry také byli vyloučeni jako poručníci, ale na žádost šlechty byli opětovně uznáni, jak tomu bylo již ve starším právu.

5.5.3 Pozemkové právo

Komise se nesnažila vytvořit nový systém práva, chtěla pokračovat v dosavadním právním systému a pouze jej přizpůsobit nové době, aby byl hlavní švédský zákoník skutečně použitelný v běžném životě. Proto v tomto oddílu nenalezneme definici pozemku, pouze dědičného pozemku¹¹⁰. Zdá se, že na venkově bylo vlastnictví jedné rodiny určeno jejím ideálním podílem na půdě, která se nacházela v obvodu vesnice, a další pozemky byly udělovány na základě dohod o rozdělení pozemků¹¹¹. Ustanovení o rozdělení pozemků jsou uvedena v oddíle Selské právo (*Byggnings Balk*), o kterém budu hovořit později. Sveriges Rikes Lag ustanovil pravidla pro vytyčení hranice mezi

¹⁰⁶ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 994 f

¹⁰⁷ Kryštofovo zemské právo, Gb 15,20, 21; Zemské právo Magnuse Erikssona, Gb 1, 15, 20; NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Jurisprudenciam Civilem*, 1729. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. 415 ff

¹⁰⁸ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 100 ff

¹⁰⁹ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 573

¹¹⁰ HÄLLSTRÖM, E. *Arrendejordinstitutet, in: Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 250 ff

¹¹¹ Kryštofovo zemské právo, Bb 4,6ff, 11; Sveriges Rikes Lag, BB 1

jednotlivými vesnicemi a způsob trestání toho, kdo tyto hranice změní, ale není zde vůbec zmíněno vytyčování hranic pozemků uvnitř vesnice¹¹².

- a) Převod vlastnického práva k pozemku. Pravidla převodu vlastnického práva k pozemku v zemském a městském právu byla vždy odlišná. Totožným prvkem je zde pouze to, že obě práva vyžadují, aby se řízení o převodu pozemku konalo před soudem – zemské právo¹¹³ má na mysli thing, městské právo¹¹⁴ městský soud. Od poloviny 14. Století se vlastním právním úkonem zajišťujícím převod majetku stalo sepsání smlouvy a veřejné řízení před soudním orgánem pak sloužilo jako ke zjištění okolností, hlavně, zda bylo učiněno zadost odsouhlasujícímu právu dědiců¹¹⁵. Jakmile se uzavření písemné smlouvy stalo faktickým převodem vlastnických práv, řízení před soudem se stalo již jen řízením o zápisu vlastnictví¹¹⁶. Je zajímavé, že zatímco Městské právo Magnuse Erikssona předvídá existenci nějaké obdoby dnešního katastru, Kryštofovo zemské právo o nich zcela mlčí¹¹⁷. Pokud prodeji nepředcházelo informování zákonných dědiců, byl převod vlastnických práv k pozemku neplatný. V 18. století byl dědičný pozemek považován za rodinné vlastnictví, jak naznačuje i značné omezení testamentární volnosti, a mohl být prodán pouze se souhlasem oprávněných dědiců¹¹⁸. Aby mohli oprávnění dědicové uplatnit své právo, musel se každý nadcházející prodej veřejně oznámit. Podle zemského práva¹¹⁹ musel stávající vlastník nabídnout pozemek, který chtěl prodat, svým příbuzným třikrát po sobě na thingu, podle městského práva¹²⁰ musel třikrát po sobě, vždy v pondělí, nabídnout pozemek ke koupi nejdříve veřejnosti a poté

¹¹² ANDERBERG, E. *Jordabalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag*, I. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 240 ff, 243

¹¹³ Zemské právo Magnuse Erikssona, Jb 20, 21; Kryštofovo zemské právo, Jb 10, 11

¹¹⁴ Městské právo Magnuse Erikssona, Jb 6 („rådstugurätt“)

¹¹⁵ Odsouhlasující právo sloužilo k zajištění, že pozemky budou prodány pouze se svolením právoplatných dědiců.

¹¹⁶ HOLMBÄCK-WESSÉN *Magnus Erikssons Landslag i nusvensk tolkning*. Stockholm, 1962. Str. 82

¹¹⁷ Městské právo Magnuse Erikssona, Kgb 15:3 a Jb 6; HOLMBÄCK-WESSÉN *Magnus Erikssons Landslag i nusvensk tolkning*. Stockholm, 1962. Str. 82

¹¹⁸ Právoplatní dědicové měli tzv. „bördsrätt“, „rodné právo“, tedy přednostní právo na pozemky. Viz.: Zemské právo Magnuse Erikssona, Jb 2; Kryštofovo zemské právo, Jb 2; Městské právo Magnuse Erikssona, Jb 1; Sveriges Rikes Lag, JB 4-6

¹¹⁹ Zemské právo Magnuse Erikssona, Jb 2, 3, Tgb 7; Kryštofovo zemské právo, Jb 2, 3, Tgb 8

¹²⁰ Městské právo Magnuse Erikssona, Jb 1

příbuzným. Příbuzní, pokud chtěli, pak mohli koupit pozemek za cenu, kterou nabídl jiný kupující z veřejnosti. V zemském právu tedy o pozemek soupeřili příbuzní mezi sebou, avšak v městském právu stáli proti příbuzným zájemci z řad veřejnosti. Sveriges Rikes Lag pochopitelně také stanovil okruh příbuzných, jimž náleželo odsouhlasující právo, ale omezil je řadou pobočnou ve čtvrtém stupni. Ze starého práva zůstal zachován princip, že příbuzní z matčiny strany museli odsouhlasit prodej pozemku, který pocházel od matky, a stejně tomu bylo na otcově straně s původně otcovými pozemky¹²¹. Co se týče poměrů ve městě, shrnul nový zákoník úpravu uvedenou v různých pramenech. Sveriges Rikes Lag upravilo také lhůty. Povinností kupujícího tedy bylo učinit veřejné oznámení před thingem nebo městským soudem, a přitom se koupě nesměla uskutečnit dřív než po uplynutí určité lhůty od posledního učiněného veřejného oznámení. Na venkově činila tato lhůta jeden rok a jeden den, ve městě dvanáct týdnů. Teprve po uplynutí této lhůty vystavil, na venkově krajský soudce („*härads hövding*“), ve městě městský soud, listinu o nabytí („*fastebrev*“). Prodej propachtovaných pozemků¹²² nemusel být veřejně vyhlašován, ale předkupní právo náleželo osobě, které příslušel pacht. Zákonotvorná komise zde využila předpisů, které byly vydány roku 1723 pro účely přeměny královských pozemků na propachtované pozemky¹²³. Svolení dědiců bylo při splnění určitých podmínek vyžadováno, i pokud chtěl vlastník pozemek zastavit např. za účelem zajištění peněžité půjčky. Předcházející předpisy zemského a městského práva¹²⁴ byly zpřísněny rezolucí krále z roku 1731¹²⁵ ve prospěch oprávněných dědiců, i když zákonotvorná komise již roku 1730

¹²¹ HAFSTRÖM, G. *De Svenska rättskällornas historia*. 7. vydání, Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1973. Str. 108

¹²² ALMQVIST, J.E. *Till frågan om skattebondees jordäganderätt under perioden 1719-1789*, in: *Strödda bidrag till civilrättens historia*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söner, 1953. Str. 108; BACKHAUS, H. *Bauernstand und Eigentumerecht während der schwedischen Freiheitszeit*, in: R. VIERHAUS *Eigentum und Verfassung*. Göttingen: Vandehoeck & Ruprecht, 1972. Str. 79, 91

¹²³ BERGSTRÖM, P.R. *Om stadgad åborätt, II*. Stockholm: Palmquist, 1919. Str. 201; *Förordning, huru med de Hemman och Krono-Lägenheter, som til Skatte försäljes, förhållas skall von 19. Sept. 1723*, in: MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrå den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., I., II*. Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1742, 1746. Str. 385

¹²⁴ Zemské právo Magnuse Erikssona, Jb 7, 10; Kryštofovo zemské právo, Jb 7; Městské právo Magnuse Erikssona, Jb 1:1

¹²⁵ *Resolution på Allmogens almänna besvär v. 28. Juni 1731*, in: MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrå den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., I., II*. Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1742, 1746. Str. 876

předložila návrh nového zákona. Na nátlak selského stavu bylo do zákona přidáno zproštění osoby s odsouhlasujícím právem¹²⁶. Odsouhlasující právo samotné bylo zrušeno teprve v letech 1857 a 1863.

- b) Pacht/nájem pozemku. Podle dosavadního zemského práva¹²⁷ ve Švédsku neexistoval žádný doživotní pacht, nejdelší pacht mohl trvat 6 let. Tento předpis ovšem nebyl brán příliš vážně¹²⁸, protože pro královské pozemky na území Schonen bylo možno prodloužit pacht na doživotí¹²⁹. Zákonotvorná komise toto zvláštní ustanovení přejala. Sveriges Rikes Lag se v tomto oddíle podrobně zabývala i vypovězením nájmu a dnem vyklizení předmětu nájmu. Sveriges Rikes Lag zakotvilo zásadu „koupě přebíjí nájemní vztah“. I když nájemník byl bez přístřeší, tak tato zásada platila, tedy musela být dodržena obvyklá výpovědní lhůta a den vyklizení. Na druhou stranu, musel při výpovědi vlastník vrátit část nájemného¹³⁰. Jediný nedotknutelný byl doživotní pacht. Zákoník nezohledňoval zvláštnosti pachtů u královských pozemků a neřešil v tomto směru dědictví¹³¹. Zákoník ani nevyřešil otázku, zda se u pachtu jedná o vlastnictví nebo jen o dědičné vlastnické právo¹³². Na zasedání říšského shromáždění v letech 1731 a 1734¹³³ navíc došlo k vyhocenému sporu mezi šlechtou a ostatními stavy v souvislosti s právem lovu na nízkou zvěř. Lesní řád z roku 1647 a 1664¹³⁴ totiž potvrzoval práva šlechty, jakožto jediného stavu, na lov vysoké i nízké zvěře na vlastních pozemcích, nivách a rolích, kde vlastnila podíl, i na společné občině. Toto bylo dáno privilegii, která šlechtě v roce 1723 potvrdil král. Komise pracující na novém zákoníku ve svém návrhu uvedla, že vlastníci pozemků, kteří nepatří do šlechtického stavu, nebudou oprávněni k lovu zvěře. Ostatní

¹²⁶ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 117

¹²⁷ Zemské právo Magnuse Erikssona, Jb 27; Kryštofovo zemské právo, Jb 20

¹²⁸ ABRAHAMSSON, P. *Sweriges Rijkets Landslag...med Anmärckningar*. Stockholm, 1726. Str. 383

¹²⁹ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 123

¹³⁰ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 127

¹³¹ SJÖGREN, Wilh. *Historisk översikt af den svenska lagstiftningen angående lega av jord och hus (Bilaga I till Lagberedningens förslag till jordabalk 1)*, 1905, Str. 331; BERGSTRÖM, P.R. *Om stadgad åborätt, II*. Stockholm: Palmquist, 1919. Str. 184

¹³² ALMQVIST, J.E. *Till frågan om skattebondees jordäganderätt under perioden 1719-1789*, in: *Strödda bidrag till civilrättens historia*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söner, 1953. Str. 112

¹³³ ÖSTERGREN, P. A. *Twisten om ägande- och nyttjanderätten till skattejord vid pröfningen af lagkommissionens förslag till Sveriges Rikes Lag hos 1731 och 1734 års ständer, Diss. –phil.* Lund: cwk Gleerup, 1896

¹³⁴ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 341, 355, 360

stavy se dovolávaly ustanovení staršího zemského práva¹³⁵, kde bylo jasně řečeno, že lov vysoké je výsadním právem krále, které privilegii šlechtě pouze propůjčil, kdežto lov nízké zvěře patří mezi pozemková práva každého vlastníka¹³⁶. Spor se tedy nevedl pouze o právo na lov zvěře, ale hlavně o skutečnost, zda pachtýř (sedlák hospodařící na propachtovaném pozemku) má k propachtovanému pozemku vlastnická práva. Neshody zde byly tak vážné, že ohrožovaly přijetí celého zákoníku. Poslední den zasedání říšského sněmu v roce 1734¹³⁷ se stavy nakonec shodli na škrtnutí sporné kapitoly a šlechtický stav ustoupil a připustil dovětek, že „pachtýři přísluší vlastnické právo k propachtovanému pozemku tak, jak stanoví zákon a nařízení“. V dovětku se tedy alespoň hovořilo o „vlastnictví“ a ne o „majetku“, s čímž se šlechta spokojila a zákoník mohl být nakonec přijat. Ovšem tento spor neutichl až do roku 1789¹³⁸.

- c) Zástavní právo. V době, kdy byl dán podnět k tvorbě nového zákoníku, se již objevila potřeba použít pozemkové vlastnictví pro účely zajištění půjčky. Sveriges Rikes Lag tedy rozlišuje dva druhy zástavního práva: zástavní právo k majetku¹³⁹ a hypotéku, která je ovšem upravena v knihách o obchodním právu (*Handels Balk*, HB 17:9) a procesním právu (*Rättegångs Balk*, RB 7)¹⁴⁰. V případě zástavního práva k majetku se věřitel (poskytovatel půjčky) stává spolumajitelem pozemku a jeho vklad je uspokojován z výnosů. Hypotéka se zapisuje u soudu (RB 7) a věřitel nabude vlastnictví pozemku samotného. Ačkoliv *Handels Balk* upřednostňuje zástavní právo k majetku před hypotékou, v praxi byla stále více používána forma hypotéky, protože uspokojování věřitele z výnosů z pozemku bylo velmi zdoluhavé. V roce 1861 bylo vydáno nařízení¹⁴¹, které odstranilo přednost zástavního práva k majetku, a v roce 1875 byl pak celý

¹³⁵ Zemské právo Magnuse Erikssona, Kgb 30, Bb 18:3-5; Kryštofovo zemské právo, Kgb 34, Bb 23

¹³⁶ ÖSTERGREN, P. A. *Twisten om ägande- och nyttjanderätten till skattejord vid pröfningen af lagkommissionens förslag till Sveriges Rikes Lag hos 1731 och 1734 års ständer, Diss. –phil.* Lund: cwk Gleerup, 1896. Str. 32

¹³⁷ BACKHAUS, H. *Bauernstand und Eigentumerecht während der schwedischen Freiheitszeit*, in: R. VIERHAUS *Eigentum und Verfassung*. Göttingen: Vandehoeck & Ruprecht, 1972. Str. 94

¹³⁸ BACKHAUS, H. *Bauernstand und Eigentumerecht während der schwedischen Freiheitszeit*, in: R. VIERHAUS *Eigentum und Verfassung*. Göttingen: Vandehoeck & Ruprecht, 1972. Str. 96

¹³⁹ šv. „införsel“

¹⁴⁰ šv. „inteckning“

¹⁴¹ Královské nařízení z 8.10. 1861

tento institut zrušen¹⁴². Vývoj hypotéky ve Švédsku pokračoval dál a po vzoru německého práva začaly být hypotéka poskytována i na movitý majetek (tzv. mobiliární hypotéka). Mobiliární hypotéka však nebyla uplatňována pouze na majetek, který dlužník vlastnil v době žádosti o hypotéku, ale i na majetek, který dlužník teprve nabude. Z Kryštofova zemského práva (Jb 18¹⁴³) bylo převzato, že věřitel mohl do tří let požadovat uspokojení pohledávky od právních nástupců původního dlužníka. Pochopitelně se vžili různé nežádoucí praktiky, kdy např. byla u soudu zapisována hypotéka na pouhou žádost věřitele bez souhlasu dlužníka, takže věřitel nemusel prokazovat existenci pohledávky¹⁴⁴. Přípravné práce trvaly dlouho a nakonec se tedy říšské shromáždění v letech 1726 a 1727 zabývalo hypotékami. Bohužel nedospělo k žádnému výsledku a úpravy byla tedy přenechána vládě. Nakonec tedy 11.11. 1730 schválila vláda nařízení o hypotékách¹⁴⁵, kde stanovila, že hypotéky budou do budoucna přípustné pouze na pozemky, které dlužník vlastnil v okamžiku zápisu hypotéky. Zohledněny budou pouze pohledávky, na něž byl vystaven dlužní úpis nebo jejichž existence byla zjištěna a potvrzena výrokem soudu. Na základě tohoto nařízení vypracovala komise část zákona zaměřenou na hypotéky a pořadí významnosti pohledávek. Touto novelou Švédsko upustilo od všeobecné hypotéky dříve než jiné země a stanovilo reálné podmínky pro poskytování úvěrů¹⁴⁶.

5.5.4 Zemědělské právo

Sveriges Rikes Lag byl charakteristický svým spíše konzervativním přístupem k právu. I z tohoto důvodu pravděpodobně nebyl do textu zařazen stavební řád platný pro

¹⁴² ANDERBERG, E. *Jordabalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 257

¹⁴³ ÖSTERGREN, P.A. *Till historien om 1743 års lagrefor*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 250; NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Jurisprudenciam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. 318

¹⁴⁴ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 425, 1191, 1225; NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Jurisprudenciam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. 318

¹⁴⁵ MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., II*. Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1746. Str. 844

¹⁴⁶ HAFSTRÖM, G. *De Svenska rättskällornas historia*. 7. vydání, Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1973. Str. 108

města¹⁴⁷, který vypracovala komise. Jediná část zákona, která se touto problematikou zabývá, odkazuje na jiné předpisy¹⁴⁸. V této oblasti se předpokládaly rychlé změny, byla považována za součást „hospodářského“ práva a tak byla ze zákoníku vyloučena. Staré zemědělské právo vycházející z Kryštofova zemského práva, bylo díky záplavě předpisů vydávaných králem pozměňováno a v této podobě zapracovávalo do Sveriges Rikes Lag.

- a) Správné založení vesnice. Samotný oddíl Zemědělského práva (*Byggningsbalk*) začíná tradičně předpisy o správném založení vesnice podle „slunečního principu“¹⁴⁹. Hlavním pravidlem bylo, že vesnice musí být rozdělena tak, aby každý statek měl pozemek stejné kvality. Rozloha pozemku bude stanovena podle výměry obvyklé v daném místě. Také je zde určeno, jak má být pozemek zastavěn. Kryštofovo zemské právo¹⁵⁰ předepisovalo pro příjezdovou cestu do vesnice šířku 10 loktů, Sveriges Rikes Lag se sice spokojilo se 6 lokty, ale po každé straně cesty předepisovalo 2 lokty široký silniční příkop. Komise původně navrhovala cestu bez příkopů širokou opět 10 loktů, ale stavy s tímto nesouhlasily, neboť se obávaly, že pro vybudování příkopů budou muset poskytnout část své půdy¹⁵¹. Tato obava byla zcela opodstatněná, protože komise skutečně zamýšlela zapracovat do návrhu povinnost, že pokud to bude třeba, je každý povinen vzdát se svého vlastnictví ve prospěch společenství, avšak má právo požadovat odškodnění. Zákon o vyvlastnění byl ve Švédsku schválen teprve roku 1865¹⁵².
- b) Obhospodařování. Všichni obyvatelé vesnic byli především povinni řádně obhospodařovat svůj statek. Měli však i další povinnosti vůči svým sousedům a společenství. Zemské právo Magnuse Erikssona¹⁵³ dovolovalo nájemci (pachtýři) podpronajmout svůj pozemek (podpacht), ale Kryštofovo

¹⁴⁷ WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 64

¹⁴⁸ EBERSTEIN, G. *Byggningsbalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str.281

¹⁴⁹ šv. „solskifte“; Zemské právo Magnuse Erikssona, Bb 1-6; Kryštofovo zemské právo, 1-7; územní zákony území Upland a Östergötland

¹⁵⁰ Bb 3:2

¹⁵¹ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 129

¹⁵² EBERSTEIN, G. *Byggningsbalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 279

¹⁵³ Jb 30:2

zemské právo¹⁵⁴ už toto nedovolovalo. Sveriges Rikes Lag se přidrželo Kryštofova zemského práva, ale vytvořilo zde výjimku pod podmínkou souhlasu vlastníka. Sedláci byli vázání povinnostmi správně a dobře obhospodařovat pozemek, který si propachtovali, což platilo bez výjimky jak pro královny pachtýře, tak pro ty ostatní. Dodržování tohoto nařízení bylo kontrolováno podle nařízení o obhlídce hospodářství z roku 1681¹⁵⁵. Toto nařízení nařizovalo provádět prohlídku každé tři roky, vyskytly se námitky, zda je vůbec možné provádět tak častou kontrolu. Říšské shromáždění proto rozhodlo, že obhlídka se každé tři roky bude provádět pouze na královských pachttech v termínech stanovených v zákoně (JB 14:2). Ostatní pachtýři budou kontrolováni pouze v případech, že zjevně špatně hospodaří nebo ledabyle obdělává pozemky. Tento dohled byl zrušen až roku 1789¹⁵⁶.

- c) Užívání společné obcí. Dříve se tato problematika řešila v oddílu Polní hospodářství¹⁵⁷. Sveriges Rikes Lag výrazně omezilo mýcení lesů, především ovocných stromů, které byly považovány za jistý druh královské výsady¹⁵⁸. Nicméně šlechtě bylo umožněno kácení ovocných stromů na vlastních pozemcích, pokud byly za každý jeden pokácený strom vysazeny dva nové. V odstavci BB 13 je ustanovení, které aktualizuje dosavadní úpravu. O formulaci odstavce BB 13:5 se rozhořel spor, jehož výsledkem bylo, že se šlechta s odvoláním na svá privilegia dokázala povinnosti vysazovat stromy vyhnout¹⁵⁹. Teprve liberalismus koncem 18. století uvolnil omezení týkající se kácení lesa.
- d) Honební právo, právo rybolovu a vodní právo. Na rozdíl od honebního práva se podařilo ubránit právo vlastníka na rybolov na vlastním pozemku, jehož hranice sousedily s vodou, proti nárokům krále. Právo rybolovu tedy

¹⁵⁴ WAHLBERG, C. J. *Om lega a fjord å landet*. Stockholm: Tryckt hos AL Norman, 1870. Str. 72;
HOLMBÄCK, A. –WESSÉN, E. *Magnus Erikssons Landslag i nusvensk tolkning*. Stockholm, 1962. Str. 95
¹⁵⁵ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 738

¹⁵⁶ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, II. Lund: cwK Glerup, 1902. Str. 176;
EBERSTEIN, G. *Byggningsbalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 285

¹⁵⁷ Zemské právo Magnuse Erikssona, Bb 24:1-4 (Kryštofovo zemské právo, Bb 29), Bb 24:5-7 (Kryštofovo zemské právo, Bb 31), Bb 31 (Kryštofovo zemské právo 30)

¹⁵⁸ LILJENSTRAND, A. W. *De nordiska byggningsbalkarna*. Helsinki, 1881

¹⁵⁹ MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., I*. Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1742. Str. 613;
ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, II. Lund: cwK Glerup, 1902. Str. 136-139

náleželo vlastníkovu břehu, ale z toho byly vyňaty rybolovné pozemky patřící králi. Podrobněji upravilo rybolov až královské nařízení z roku 1766¹⁶⁰. Vodní právo se ve Švédsku řídilo heslem „voda patří tomu, komu patří půda“, tak to bylo formulováno v územním zákonu území Hälsingen¹⁶¹. Podle Sveriges Rikes Lag se tento princip uplatní pouze tehdy, mají-li dvě vesnice společnou vodní hranici, ale nikoliv v rámci jedné vesnice. Na ohraničeném území jedné vesnice mají mít sedláci na vodstvu stejný podíl, jaký jim náleží na ostatních pozemcích. Avšak Sveriges Rikes Lag zde hovoří pouze o mlýnech¹⁶². Je to způsobeno zejména proto, že vodní právo se ve Švédsku začalo vyvíjet až v souvislosti s rozvojem industrializace. Švédsko neprohlásilo, na rozdíl od většiny ostatních evropských států, velké vodní toky a plochy za veřejné vlastnictví, ale drželo se starého principu soukromého vlastnictví ve prospěch vlastníka sousedního pozemku a veřejné zájmy byly vyřešeny omezením dispozičního práva vlastníka¹⁶³.

5.5.5 Obchodní právo

Ve Švédsku vždy převažovalo rolnictví a obchod byl poměrně nevýznamný. Z tohoto důvodu není obchodní právo zahrnuto ani v územních zákonech, ani v zemském právu a ani v městském právu. Pouze Městské právo Magnuse Erikssona obsahuje v oddílu Právo z koupě podrobné předpisy pro provozování živnosti (Kmb 19 a násl.), několik kapitol o kupní smlouvě (Kmb 1, 14 a násl.), dvě kapitoly o prodeji falešného zboží (Kmb 2, 3), kapitolu o neoprávněném nabytí (Kmb 4), o úschově (Kmb 5) a o výpůjčce (Kmb 9) a několik kapitol o zastavení věci (Kmb 6, 7, 10-13). Komise při tvorbě Sveriges Rikes Lag vycházela částečně z Městského práva Magnuse Erikssona (oddíl Právo z koupě) a částečně ze zemského práva, a staré předpisy přizpůsobila nové době. Sveriges Rikes Lag upravuje tedy nejen vlastní obchodní právo¹⁶⁴, ale také právní

¹⁶⁰ EBERSTEIN, G. *Byggningsbalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 287

¹⁶¹ Bb 14:1

¹⁶² Územní zákony území Upland (Bb 22), Östergötland (Bb 8, 28:4), Hälsingen (Bb 17), Västmanland (Bb 22), Södermanland (Bb 20:4, 21); Zemské právo Magnuse Erikssona, Bb 26 (Kryštofovo zemské právo, Bb 33, 34)

¹⁶³ EBERSTEIN, G. *Byggningsbalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 274; HAFSTRÖM, G. *De Svenska rättskällornas historia*. 7. vydání, Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1973. Str. 116

¹⁶⁴ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 610; WESTMAN, K.G. *De svenska*

instituty, které se netýkají pouze obchodu, jako např. půjčka, zástava, ručení, hypotéka, zápůjčka atd., a také živnostenskoprávní otázky a také právo provozovat obchod¹⁶⁵. Většina ustanovení byla komisí vypracována zcela nově na základě královských nařízení a rozsudků nejvyššího dvorního soudu Svea hovrätt. Oddíl Obchodní právo (*Handels Balk*) má celkem 18 kapitol a projevuje se zde, stejně jako v celém zákoníku, kasuistický přístup tvůrců. Neobsahuje žádná obecná pravidla pro majetkové právo a závazkové právo. Jejich vytvoření bylo ponecháno hospodářské a soudcovské praxi¹⁶⁶. Kniha Obchodní právo je ze všech knih nejvíce ovlivněna obecným právem, projevuje se zde vliv především německé právní doktríny¹⁶⁷.

- a) Právo z koupě. Zabývá se jím kapitola HB 1. Hned zkraje jsou zde uvedeny předpoklady pro platnost kupní smlouvy a je zvláště zdůrazněno, že smlouva musí být uzavřena s vážnými úmysly beze lsti a nikoliv pod nátlakem. Platná kupní smlouva je závazná pro obě smluvní strany (stejně jako v Městském právu Magnuse Erikssona)¹⁶⁸, přičemž strana, která ji nedodrží, bude potrestána pokutou 3 marky. V odstavci HB 1:4 se zákoník zabývá ručením prodávajícího za věcné vady. V případě vad je kupující oprávněn odstoupit od smlouvy, a pokud prodávající o vadě věděl, může kupující požadovat pokutu 10 tolarů a náhradu škody. Uplatnění práva odstoupit od smlouvy není nijak časově omezeno, pouze u prodeje koní byla na žádost měšťanstva¹⁶⁹ stanovena třídní lhůta¹⁷⁰. V zemském právu bylo již dříve sankcemi¹⁷¹ trestáno falšované zboží, městské právo jej stavělo naroveň krádeže. Sveriges Rikes Lag viníkoví zakazovalo další výkon povolání (MB 1:9), dříve takový trest nebyl. Právní následek zákazu ovšem nenastával při

rättskällornas historia. Uppsala, 1912. Str. 66; HAFSTRÖM, G. *De Svenska rättskällornas historia*. 7. vydání, Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1973. Str. 119

¹⁶⁵ HB 2-7

¹⁶⁶ NIAL, H. *Handelsbalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 294, 298

¹⁶⁷ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967.; REHFELDT, B. *Rezeption in Schweden*, in: *SavZ/Germ.*, č. 85/1968. Str. 248

¹⁶⁸ Městské právo Magnuse Erikssona, Kmb 1

¹⁶⁹ AMIRA, K. von *Nordgermanisches Obligationenrecht, I.: Altschwedisches Obligationrecht*. Leipzig: Veit & comp., 1882. Str. 569; SERLACHIUS, J. *Frestetiden vid hästköp*, in: *Tidskrift utg. av Jurid. Fören i Finland*. Helsinki: J. Simelii arvingars boktryckeri a. b., 1899

¹⁷⁰ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 187

¹⁷¹ Městské právo Magnuse Erikssona, Km 2:2,3:2; Zemské právo Magnuse Erikssona, Kmb 2, 3; Kryštofovo zemské právo, Km 3:1

drobném padělání, protože odstavec MB 47:1 definoval krádež teprve od hodnoty věci vyšší než 10 tolarů¹⁷².

- b) Živnostenské právo. Živnostenskoprávní předpisy jsou obsaženy v kapitolách HB 2 – 7. Významný je zde odstavec HB 4:1, kde zákoník odlišuje velkoobchod a maloobchod. Toto již dříve rozlišovalo městské právo¹⁷³ a další nařízení o obchodování¹⁷⁴ a tato úprava byla převzata, ačkoliv měšťanský stav o tom vyjádřil své pochybnosti. Odpor měšťanů vyvolala i ustanovení, která komise také převzala z dřívějšího práva¹⁷⁵ a jsou uvedena v odstavci HB 4:2, a která říkají, že šlechta a služebníci Koruny měli právo vykonávat činnost jako velkokupci, rejdaři a podnikatelé. Měšťanstvo již dříve požadovalo omezení těchto práv a nyní požadovalo, aby se příslušník šlechty, který chce některé z těchto povolání provozovat, musel usadit ve městě. Šlechta se naproti tomu vytrvale odvolával na svá privilegia a tento paragraf byl tedy nakonec vyškrtnut¹⁷⁶.
- c) Půjčka. Zde, v odstavci HB 9 je patrný vliv obecného práva zejména na dvou místech: za prvé, v odstavci HB 9:6, kde se stanovuje maximální úrok z půjčky na 6% ročně a jsou zakázány úroky z úroků¹⁷⁷, a za druhé, v odstavci HB 9:12, který stanoví, že promlčení se považuje za pozbytí žalobního práva. Již ve starém právu bylo ustanoveno, že se dlužná pohledávka promlčuje po dvaceti letech¹⁷⁸, ale zákonotvorná komise nepřevzala v roce 1731¹⁷⁹ do návrhu zákona, protože by to odporovalo ustanovení odstavce RB 7:2, podle kterého musely být hypoteční dluhy

¹⁷² ÖSTERGREN, P. A. Till historien om 1734 års lagreform, II. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 188

¹⁷³ Městské právo Magnuse Erikssona, Kmb 33:3,4

¹⁷⁴ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 648, 651; STIERNMAN, A. A. von *Riksdagars och Mörens Besluth, I*. Str. 598; *IV*. Str. 10. Stockholm: Werner, 1728.

¹⁷⁵ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 652

¹⁷⁶ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VIII*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 108; ÖSTERGREN, P. A. Till historien om 1734 års lagreform, II. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 200

¹⁷⁷ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 139, 144

¹⁷⁸ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 220, 718, 1315

¹⁷⁹ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VI*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 298

každých 10 let obnoveny. Při přepracování oddílu Obchodní právo v roce 1734 byl však odstavec HB 9:2 přijat v původně plánovaném znění¹⁸⁰.

- d) Zástava a ručení. Ustanovení v odst. HB 10:2¹⁸¹, 10:6¹⁸² a 10:7¹⁸³ vycházejí ze starého práva, zatímco ustanovení o ručení v odst. HB 10:8 se od starého práva naopak odklání. Ve starém právu totiž platilo, že primární povinnost zaplatit věřiteli má ručitel, ne dlužník¹⁸⁴. Nově byla zavedena zásada římského práva, že věřitel musí vymáhat svou pohledávku nejprve od dlužníka¹⁸⁵, ledaže bylo dohodnuto solidární ručení, kdy ručitel ručí stejnou měrou jako hlavní dlužník (HB 10:9). Avšak solidární ručení (HB 10:11) bylo ve starém švédském právu dobře známé¹⁸⁶, a tak existují určité pochybnosti, zda toto bylo skutečně převzato z římského práva.
- e) Služební právo. O služebním právu pojednává kapitola HB 14. Komise zde vybírala z dosavadního zemského a městského práva¹⁸⁷ a z královských nařízení¹⁸⁸ to, co považovala za vhodné do všeobecného zákoníku. Byla to nutnost, protože předpisy absolutistického sociálního státu upravovaly poměry služebnictva příliš zevrubně¹⁸⁹. Na zasedání říšského shromáždění tedy opět propukly neshody na téma trvání služební smlouvy, vypovězení smlouvy, uzavření nové smlouvy před vypršením té staré, ukončení smlouvy atd.¹⁹⁰ Stav se nakonec shodli na třinácti paragrafech, ovšem spory tím

¹⁸⁰ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 169

¹⁸¹ Kryštofovo zemské právo, Kmb 11; Městské právo Magnuse Erikssona, Km 7, 10

¹⁸² Městské právo Magnuse Erikssona, Kmb 11

¹⁸³ Městské právo Magnuse Erikssona, Kmb 11:1

¹⁸⁴ AMIRA, K. von *Nordgermanisches Obligationenrecht, I.: Altschwedisches Obligationrecht*. Leipzig: Veit & comp., 1882. Str. 696

¹⁸⁵ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 250

¹⁸⁶ AMIRA, K. von *Nordgermanisches Obligationenrecht, I.: Altschwedisches Obligationrecht*. Leipzig: Veit & comp., 1882. Str. 696, 700 a násl.; REHFELDT, B. *Rezeption in Schweden*, in: *SavZ/Germ.*, č. 85/1968. Str. 249

¹⁸⁷ Městské právo Magnuse Erikssona, Bb 21; Zemské právo Magnuse Erikssona, Bb 14 (Kryštofovo zemské právo, Bb 15)

¹⁸⁸ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 381, 1077.; MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., I.* Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1742. Str. 354

¹⁸⁹ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II.* Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 237

¹⁹⁰ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II.* Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 236-243

zdaleka neskončily, protože král stále horlivě vydával velké množství nařízení¹⁹¹, jak tomu ostatně bylo i v jiných evropských státech.

- f) Společnost. Ve starém švédském právu je možno nalézt termín „*Gesamthand*“¹⁹². Samozřejmě se ještě nejedná o společnost v právem slova smyslu, spíše o společné obhospodařování a užívání pozemkového majetku. Kryštofovo zemské právo, odst. JB 33, pojímá tento termín dost široce, což umožnilo jeho použití i na obchod nebo rejdu¹⁹³. V dalším vývoji můžeme vidět rostoucí vliv římského práva počínaje Locceniem¹⁹⁴, ale i vliv švédské právní nauky, kde jsou významné především rozsudky švédského nejvyššího soudu Svea hovrätt¹⁹⁵. Ovšem Nehrman¹⁹⁶ dává přednost původnímu švédskému právu a k římskému se uchyluje pouze tehdy, když potřebuje vyplnit případné mezery v národním právu. První návrh komise z roku 1718¹⁹⁷, který se stal posléze součástí zákona v kapitole HB 15 byl silně ovlivněn dosavadními poměry. Součástí zákona se tak stalo, že společenská smlouva musí mít písemnou formu, společníci ručí společně a nerozdílně, k vystoupení společníka ze společnosti je nutný souhlas všech ostatních společníků, úmrtím jednoho společníka společnost nezaniká, ale může pokračovat s jeho dědici. Pokud však byl zesnulý společník členem společnosti kvůli svým zvláštním schopnostem, může se pokračovat s jeho dědici pouze se souhlasem všech ostatních společníků. Společnost, jak ji chápe Sveriges Rikes Lag tedy značně odpovídá ustanovením římského práva¹⁹⁸.
- g) Konkurz. Švédské právo ve středověku pochopitelně neznalo nic jako konkurzní řízení, avšak v územních zákonech (v oddílu Dědické právo) a

¹⁹¹ MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer....*, II. Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1746. Str. 1582.

ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, II. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 237

¹⁹² NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska jurisprudentiam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Kap. III. Str. 220; AMIRA, K. von *Nordgermanisches Obligationenrecht, I.: Altschwedisches Obligationrecht*. Leipzig: Veit & comp., 1882. Str. 670; STRAUCH, D. *Östgötenrecht*. Weimar: Böhlau, 1971. Str. 253

¹⁹³ HOLMBÄCK, A. –WESSÉN, E. *Magnus Erikssons Landslag i nusvensk tolkning*. Stockholm, 1962. Str. 97

¹⁹⁴ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 284

¹⁹⁵ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 285

¹⁹⁶ NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska jurisprudentiam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. 221

¹⁹⁷ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736*, V. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 274

¹⁹⁸ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 301; REHFELDT, B. *Rezeption in Schweden*, in: *SavZ/Germ.*, č. 85/1968. Str.249

v Zemském právu Magnuse Erikssona můžeme nalézt ustanovení, které se zabývá tím, jak mají být vyrovnány dluhy zůstavitele¹⁹⁹. Podobné předpisy můžeme nalézt i v Městském právu Magnuse Erikssona²⁰⁰ a v Kryštofově zemském právu²⁰¹. V územním zákoně území Visby jsou dokonce ustanovení konkurzně právní povahy o uspokojení věřitelů nemajetného dlužníka a o přednostním právu důležitých věřitelů²⁰². Výše uvedené předpisy používaly od 17. století jako základ pro své rozhodování v konkurzně právních otázkách vrchní soudy, především Svea hovrätt, avšak opíraly se i o obecné právo²⁰³. Návrh komise z roku 1718 se otázkou konkurzu zabývá v kapitole HB 11 a vychází z výkladu práva podle Stockholmského městského soudu²⁰⁴. Nicméně konečné znění konkurzního práva ve Sveriges Rikes Lag, v kapitole HB 16, se však od původního návrhu liší²⁰⁵. Odpovídají však potřebám doby, obecné konkurzní řízení vychází z „cessio bonorum“ – dobrovolného postoupení všeho majetku dlužníka věřitelům. V kapitole HB 17 je ještě stanoveno pořadí věřitelů²⁰⁶. O právním postavení hypotečních věřitelů z kapitol HB 19:9-13 jsem již hovořila výše.

- h) Jednatelé a pověřenci. Poslední, osmnáctá, kapitola knihy Handels Balk se zabývá právem zastupovat a nechat se zastupovat. Tuto možnost znalo už středověké švédské právo²⁰⁷ a od 17. století bylo toto běžné v soukromém i procesním právu²⁰⁸. Nehrman²⁰⁹ říkal, že právní institut zastoupení má kořeny v původním švédském právu, avšak zákonodárství, právní nauky a

¹⁹⁹ Územní zákony území Uplandu (Äb 25), Södermanland (Äb 5), Vestmanland (Äb 20); Zemské právo Magnuse Erikssona (Äb 20)

²⁰⁰ Městské právo Magnuse Erikssona, Äb 17

²⁰¹ Kryštofovo zemské právo, Äb 22

²⁰² Městské právo města Visby, II., 5:2 a III., I.25

²⁰³ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 305

²⁰⁴ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736*, V. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 264; JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 337

²⁰⁵ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, II. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 245;

JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 337

²⁰⁶ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 341-384

²⁰⁷ Územní právo území Upland, Jb 4:4; Zemské právo Magnuse Erikssona, Gb 6:1, 9, 21, Jb 17, Edsb 43 (Kryštofovo zemské právo Jb 15, Edsb 33)

²⁰⁸ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 1414.; NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Jurisprudenciam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Str. 247

²⁰⁹ NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Jurisprudenciam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979. Kap. VI. Str. 245

soudní praxe zde současně čerpali i z římského práva, takže byl zaveden institut příkazní smlouvy (mandatum) a nepřikázané jednatelství (negotiorum gestio). Vzhledem k tomu, že tradiční právní úprava zde nepostačovala, komise byla nucena vytvořit novou právní úpravu podle požadavků nové doby²¹⁰. Oddíly HB 18:1-6 se zabývá příkazní smlouvou, oddíly HB 18:10 pojednávají o nepřikázaném jednatelství. Přestože Sveriges Rikes Lag neoperuje s pojmem bezdůvodného obohacení, nalezneme v odst. HB 18:3 příslušný odkaz²¹¹.

5.5.6 Trestní právo

Od roku 1442, kdy bylo vydáno Kryštofovo zemské právo, doznalo švédské trestní právo značných změn. Především byly zpřísněny pohrůžky trestem. Po reformaci²¹² se výrazněji prosadilo luteránství, které přisuzovalo Bibli, především Starému zákonu, platnost zákona. Královské potvrzení Kryštofova zemského práva²¹³ z roku 1608, které bylo na příkaz krále Karla IX. vydáno tiskem, výslovně podporovalo církevní právo a také vyzývalo, aby zločin proti státu a těžký zločin²¹⁴ byly souzeny podle „Božího zákona“, a ke Kryštofovu zemskému právu byl připojen příslušný výňatek ze Starého zákona jako „Guds Lag“²¹⁵. Avšak tento trestní zákon nebyl jedinou předlohou pro zákonotvornou komisi Sveriges Rikes Lag. Zákonotvorná komise povoláná královnou Kristinou v roce 1643, vypracovala návrh trestního zákona²¹⁶, jenž královna Kristina částečně převzala do svého Nařízení o věcech trestních z 18. března 1653²¹⁷. Zpřísnění trestů s odvoláním na *Guds Lag* lze nalézt u Kindsmorda²¹⁸ v díle Eiden und Sabbatsbruch²¹⁹. Za cizoložství a mimomanželskou soulož s osobou spřízněnou švagrovstvím v prvním stupni bylo dokonce, se souhlasem církevního poradního sboru,

²¹⁰ JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 385, 419

²¹¹ KARLGREN, H. *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, II*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 631;

JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor*. Lund: Almqvist & Wiksell, 1967. Str. 302, 385

²¹² Především v době vlády Gustava Vasy (1523-1560).

²¹³ Z 20.12. 1608.

²¹⁴ Křivá přísaha, rouhání, klení a zlořečení, neposlušnost a neúcta k rodičům, vražda, cizoložství, porušování rodinného míru, znásilnění panny, lichva a křivé svědectví.

²¹⁵ „Guds Lag“ znamená doslova „Boží právo“.

²¹⁶ WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 57

²¹⁷ „Drottning Christinae Straff-Ordning“ z 18.5. 1653 - SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 294

²¹⁸ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 584, 727, 877.

²¹⁹ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VIII*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 62

možno uložit trest smrti²²⁰. Protože zdrojů trestního práva bylo v 17. století poměrně málo, použila zákonotvorná komise pro svou práci rozhodnutí krále v trestních věcech a rozhodnutí nejvyššího dvorního soudu Svea hovrätt²²¹.

- a) Trestní účely. Duchovní usilovali až do zasedání říšského shromáždění v roce 1731 a 1734, aby trestní právo připodobněno Mojžíšovu zákonu. Z Mojžíšova zákona vychází i princip pokání²²², kterému zákonotvorná komise při svých poradách také věnovala mnoho času²²³. Diskutovalo se také o odstrašujících opatřeních. Obě věci se staly základním principem nového trestního práva. Zákonotvorná komise zcela upustila od myšlenky polepšení pachatele. Tuto ideu ostatně podporovalo pouze několik členů komise, mezi nimi především bývalý krajský soudce Peter Abrahamsson²²⁴. Právě on byl nejhrolivějším bojovníkem za „lidštější“ trestní právo²²⁵ a předložil říšskému sněmu na zasedání roku 1731 před všemi shromážděnými stavy celý zákonodárny program²²⁶. I stavy se v některých bodech stavěli za lidštější trestní právo, ovšem jejich motivace byla spíše praktických důvodů, než těch principiálních. Tedy např. trest mrskáním, který zákonotvorná komise převzala do svého návrhu ze starého švédského práva²²⁷, nahrazen trestem ranami holí nebo karabáčem²²⁸. Také trest pokáním²²⁹, který se původně ukládal za podojení cizí ovce, kozy nebo krávy, byl nahrazen trestem pranýře jako odstrašujícím opatřením (MB 43:4). Abrahamsson se tomu marně snažil zabránit²³⁰. U ostatních druhů trestu se říšské

²²⁰ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 1559

²²¹ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 88

²²² 2. Kniha Mojžíšova, 21, 23; 3. Kniha Mojžíšova, 24, 17; 5. Kniha Mojžíšova, 19, 18.

²²³ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, II*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 26, 197, 200, 221

²²⁴ „Trest by měl sloužit k polepšení, ne k poškození.“ Peter Abrahamsson - SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VIII*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 75;

²²⁵ POSSE, J.A. *Bidrag till Svenska lagstiftningens historia*. Stockholm, 1850. Str. 309

²²⁶ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 87

²²⁷ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 249; ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 88

²²⁸ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VIII*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 86-93

²²⁹ Kryštofovo zemské právo, Bb 42 (Městské právo Magnuse Erikssona, Bb 15)

²³⁰ ²³⁰ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VIII*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str.75; ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 89

shromáždění ztotožnilo s návrhem komise. Ostré spory ovšem vypukly kvůli výši trestu, který se měl udělit za přečiny jako pohlavek (MB 35:3), škubání za vlasy (MB 35:4) a nadávky (MB 60:6). Dokonce musela být ustanovena zvláštní komise, která měla výši trestu přiměřeně upravit, a která také výrazně snížila výši peněžitých trestů za určité trestné činy²³¹. Tato speciální komise také stanovila jednotná pravidla pro přepočtení peněžitých trestů na trest vězením o chlebu a vodě, která nahradila větší část zvláštních předpisů navržených zákonotvornou komisí²³².

- b) Pachatel a trest. Zde se objevil další sporný bod, kde ovšem selský stav dosáhl částečného úspěchu – podle dosavadního práva se způsob a výše trestu neřídili pouze podle spáchaného činu, ale i stavovskou příslušností pachatele. A pokud byla nevymahatelná peněžitá pokuta přeměněna na trest vězení, byla šlechta vězení ušetřena²³³. Šlechtická pravidla, která byla roku 1723 obnovena, stanoví²³⁴, že šlechta bude při menších deliktech ušetřena „hanlivých a ponižujících trestů, které zneuct'ují šlechtický stav“. Toto privilegium respektovala i komise při psaní svého návrhu, takže např. u trestu mrskáním nebo věznění o chlebu a vodě je připojen dovětek, že trest má být udělen „podle stavovské příslušnosti zúčastněné osoby“²³⁵. Selský stav s takovým dvojím metrem nesouhlasil a namítal, že udělení trestu musí záviset pouze na spáchaném činu, nikoliv na příslušnosti k určitému stavu. Na jejich nátlak byla nakonec slova „posle stavovské příslušnosti zúčastněné osoby“ škrtnuta²³⁶. Jednalo se však pouze o poloviční úspěch, protože ve všem ostatním ponechal Sveriges Rikes Lag privilegia šlechty, rytířů a duchovenstva nedotčena.
- c) Luteránská ortodoxie a *Guds Lag*. Trest smrti podle *Guds Lag* a královský výnos z 10. října 1699²³⁷ za cizoložství a mimomanželskou soulož s osobou spřízněnou švagrovstvím v prvním stupni nebyl nikdy vykonán a komise

²³¹ ÖSTERGREN, P. A. Till historien om 1734 års lagreform, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 91

²³² ÖSTERGREN, P. A. Till historien om 1734 års lagreform, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 91

²³³ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 1265

²³⁴ MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., I.* Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1742. Str. 464

²³⁵ Návrh zákonotvorné komise k odstavcům MB 7:1,4 (Falšování mincí), 23:1 (Porušení přísahy králi) a 56:2 (Soužití bez sezdání).

²³⁶ ÖSTERGREN, P. A. Till historien om 1734 års lagreform, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 96

²³⁷ Viz. pzn. č. 195

tedy navrhla za tyto činy pouze trest ranami karabáčem anebo náhradní trest vězení o chlebu a vodě. Avšak představitelé kapituly na území Linköping a Västeras požadovali na zasedání říšského shromáždění v roce 1731 a 1734 trest smrti a odvolávali se přitom na Boží zákon a na výše zmíněný²³⁸ královský výnos. Tento svůj požadavek však neprosadili, stejně jako požadavek na zpřísnění trestu pro muže za mimomanželskou soulož²³⁹, který zákonotvorná komise převzala z dosavadního práva. Luteránská církev však přesvědčila komisi v dalším bodě a sice, že děti, které fyzicky týrají nebo slovně uráží své rodiče, měly být podle návrhu komise potrestány devítinásobným nebo pětinasobným vymrskáním anebo vězením v délce 28 nebo 14 dnů o chlebu a vodě. Pan Weili toto považoval za příliš mírný trest, poukazoval na Boží zákon, kde se říká, že již za pouhé zlořečení rodičům si viník zaslouží trest smrti a což tedy za fyzické násilí na rodičích? Komise mu oponovala tím, že takový trest by nikdy nebyl vykonán, protože rodiče dětem vždy odpustí, ale bylo to zbytečné, neboť duchovenstvo se postavilo za pana Weiliho a poukázalo na to, že i Mojžíšův zákon ukládá za násilí trest smrti²⁴⁰. Říšské shromáždění tedy udělalo ústupek a doplnilo trest smrti jako možný právní následek výše zmíněného chování²⁴¹. Komise také zachovala trest smrti stanovený za čarodějnictví ze starého práva²⁴², a v souladu s královským nařízením ze 17. října 1687²⁴³ jej rozšířila i na poškození majetku čarodějnictví. Abarahamsson zde namítal, že je jen těžko prokazatelné, že škoda na majetku byla způsobena čarodějnictvím nebo působením přírodních zákonů, „které nám stále zůstávají skryty“, ale nebylo to nic platné. Návrh komise byl v tomto znění jednoznačně odhlasován a přijat²⁴⁴. Toto ustanovení bylo zrušeno teprve až o 45 let později²⁴⁵. Podle

²³⁸ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, II*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 79

²³⁹ SJÖGREN, WILH. *Förarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, II*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 77

²⁴⁰ 2. Kniha Mojžíšova, 21,15; 3. Kniha Mojžíšova, 20,9

²⁴¹ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 95

²⁴² Kryštofovo zemské právo, Högm 6 (Zemské právo Magnuse Erikssona, Högm 4)

²⁴³ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 1138, 1142

²⁴⁴ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 100

²⁴⁵ Královským nařízením ze dne 20.1. 1779 (MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., XI*. Stockholm: Lorenz L. Grefing, cca 1800. Str. 587)

územních zákonů²⁴⁶ i podle zemského práva²⁴⁷ ručila při tajném zabití celá setnina a byla potrestána pokutou za vraždu. Komise tento obyčejový zvyk převzala a pokuta za vraždu byla rovným dílem rozdělena mezi krále a žalobce. Říšské shromáždění o tomto ustanovení znovu diskutovalo na sněmu v roce 1731 a 1734, když Abrahamsson namítal, že ve městech není pokuta za vraždu vůbec udělována a ani v Mojžíšově zákoně²⁴⁸ se o ní nic neříká, ale nakonec ke změně zákona nedošlo²⁴⁹. Toto ustanovení bylo zrušeno teprve až v 19. století²⁵⁰.

- d) Všeobecné zásady trestního práva. Trestní právo ve Sveriges Rikes Lag si zachovalo svůj starověký ráz, působí již i na svou dobu poněkud zastarale. Chybí zde trestněprávní systém, oddíl silně trpí již mnohokrát zmiňovanou kasuistikou, chybí i všeobecná část a část se zvláštními předpisy. Všeobecné předpisy, které zde přece jen lze nalézt se týkají převážně výkonu trestu. Poslední kapitola č. 61 oddílu *Missgärnings Balk* se věnuje účasti na trestném činu. Ostatní otázky, které by dnes spadaly do obecné části trestního práva, jsou pojednány u jednotlivých trestných činů, nejobsáhleji zřejmě u trestného činu zabití. I další instituty jsou zde zmíněny spíše mimochodem - zranění nebo usmrcení násilného zločince v odstavci MB 23:1,5, jednání v nutné obraně v odstavci MB 29, delikty nezletilých v odst. MB 31 a 50. V trestním právu ve Sveriges Rikes Lag zcela chybí např. institut promlčení nebo pravidla pro ukládání trestů při souběhu nebo konkurenci trestných činů, za které se tedy běžně ukládal kumulativní trest²⁵¹. Následkem nedostačujícího počtu ustanovení bylo, že se často používalo analogie zákona a princip „nullum crimen sine lege“, který byl v dob obrození pro trestní právo velmi důležitý, nebyl ve Švédsku vůbec

²⁴⁶ Územní právo území Äldre Västgotland (Drb 14), Uppland (Drb 8), Östergötland (Drb 11, 12)

²⁴⁷ Zemské právo Magnuse Erikssona, DrVI 29, 30; Kryštofovo zemské právo, DrVI 26, 27

²⁴⁸ 5. Kniha Mojžíšova, 21,1-9

²⁴⁹ SJÖGREN, WILH. *Förfarbeterna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VIII*. Uppsala: Almqvist&Wiksell, 1900, Str. 70; ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 103

²⁵⁰ Královským nařízením ze dne 29.1. 1861.

²⁵¹ BERGEDAL, R. *Strafflagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 230

zohledněn²⁵². Oddíl Trestní právo byl jednou z prvních částí zákoníku, která byla, vzhledem ke způsobu svého zpracování, ještě v 18. století změněna²⁵³.

5.5.7 Výkon trestu

Obsah tohoto oddílu švédské právo do doby Sveriges Rikes Lag neznalo, neobjevil se v Zemském právu Magnuse Erikssona, v Kryštofově zemském právu, ani v Městském právu Magnuse Erikssona, ani v územních zákonech. Výkon trestu byl původně upraven zemským právem, v rámci oddílu Procesní právo. Původním záměrem bylo pojednat výkon trestu jako celek v oddílu Exekuce, avšak zákonotvorná komise se v roce 1717 rozhodla vytvořit samostatný oddíl, který se bude zabývat výkonem a druhem trestu. V návrhu z roku 1717 se tento oddíl nazýval Trestní záležitosti, ale v konečné verzi zákoníku byl pojmenován Výkon trestu (ovšem ve švédštině je jeho název doslova „Trestní právo“ nebo „Právo trestu“)²⁵⁴. Tento oddíl má pouze pět kapitol. Hned v první kapitole je uvedeno, že všechny zločiny musí být neprodleně oznámeny soudu. Druhá kapitola obsahuje zvláštní ustanovení (Smrt pachatele ve vězení), stejně tak čtvrtá kapitola (Popravčí a jeho rodina). Všeobecná ustanovení se nalézají v kapitolách 3 (Výkon trestu smrti) a 5 (Výkon tělesných trestů). V odstavci SB 5:4 je uveden přepočít peněžitého trestu na tělesný, který platí všeobecně až na výjimky²⁵⁵, které jsou jednotlivě vyjmenovány.

5.5.8 Exekuce

Tento, osmý, oddíl má celkem 10 kapitol, obsahuje exekuci v občanských záležitostech a také ustanovení pro výkon rozhodnutí o udělení peněžitého trestu v trestním a občanském soudním řízení. Sveriges Rikes Lag vycházelo z dosavadního platného práva, především královského nařízení o výkonu rozhodnutí z 10. července 1669²⁵⁶ a částečně z Kryštofova zemského práva. Komise se zde přidržela pravidla, že soudčímu

²⁵² BERGEDAL, R. *Strafflagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 321

²⁵³ Královským nařízením ze dne 20.1. 1779 (*Minnesskrift ägnad 1734 års lag, III*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str.263; BERGEDAL, R. *Strafflagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 321)

²⁵⁴ WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912. Str. 69

²⁵⁵ Těmito výjimkami jsou odstavce: MB 53:3, 55:2,3, UB 8:8 (ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform*, I. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 91)

²⁵⁶ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 593; NÖRDSTRÖM, J. J. *Bidrag till den Svenska samhällsförfattningens historia*. Helsinki: J.C. Frenckell & Son, 1840. Str. 625; HASSLER, Å. *Utsökningslagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 341

soudci přísluší i výkon rozhodnutí²⁵⁷, které se poprvé objevilo ve výše zmíněném královském nařízení. Hlavním vykonavatelem rozhodnutí byl krajský královský místodržící²⁵⁸, kterému zároveň příslušel i dozor nad soudy nižšího stupně. Výjimkou byl pouze peněžitý trest nižší než 50 stříbrných tolarů, kdy byl ve městě za výkon rozhodnutí odpovědný starosta a městská rada. Na venkově výkon rozhodnutí příslušel fojtovi, pokud se jednalo o peněžitý trest nižší než 20 stříbrných tolarů. Vlastní vykonávací řízení je v kapitole UB 5 zákoníku obsaženo pouze v hrubých rysech. Výrazně podrobněji je upraven výkon rozhodnutí pro dluhy v kapitolách UB 3 a 4. Výkon rozhodnutí pro jiné nároky je zmíněn pouze krátce v odstavci UB 5:11. Krajský královský místodržící může váhavého dlužníka přimět k plnění peněžitou pokutou nebo dokonce vazbou. Další předpisy se týkají ocenění nemovitého majetku (UB 6), ochrany dlužníka (UB 7) a vazby a vězení (UB 8). Brzy však bylo jasné, že úprava exekučního práva ve Sveriges Rikes Lag nevyhovuje požadavkům doby a nesplňuje potřeby soudobé společnosti²⁵⁹. Již v 18. století je patrné, že byly učiněny pokusy o nápravu stavu a bylo vydáno několik královských nařízení²⁶⁰. Tato nařízení byla efektivní a výrazně vylepšila výkon rozhodnutí především v záležitostech nemovitého majetku. Po několika pokusech o přepracování oddílu²⁶¹, byl celý oddíl Exekuce nahrazen územním zákonem území Utsökning z 10. srpna 1877²⁶².

5.5.9 Procesní právo

- a) Soudní ústava. Soudní ústava a soudní řízení byly upraveny ve zvláštním oddílu zemského a městského práva²⁶³, ale tyto již dávno neodpovídaly požadavkům doby a společnosti. Po několika změnách došlo v 17. století k neočekávanému vývoji, když byl 10. února 1614 vydán nový procesní

²⁵⁷ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 594

²⁵⁸ HERLITZ, N. *Grunddragen av det svenska statsskickets historia*. 6. vydání, Stockholm: Norstedts., 1967. Str. 115

²⁵⁹ HASSLER, Å. *Utsökningsslagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 342

²⁶⁰ Např. 17.2. 1748, 4.3. 1752, 28.6. 1798.

²⁶¹ HASSLER, Å. *Utsökningsslagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 343

²⁶² HASSLER, Å. *Utsökningsslagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 349

²⁶³ Tingmaalerbalker v Kryštofově zemském právu, Thingmala balker v Zemském právu Magnuse Erikssona.

řád²⁶⁴, který zcela nově upravoval soudní řízení od nejnižší až po nejvyšší instanci. V rámci tohoto nového procesního řádu byl založen i nejvyšší královský dvorní soud Svea hovrätt²⁶⁵. O devět let později, 15. června roku 1623²⁶⁶, byl zřízen dvorní soud ve městě Åbo, v roce 1630 následoval dvorní soud ve městě Dorpatu pro území Livland a 5. listopadu 1634 dvorní soud Göta hovrätt v Jönköpingu²⁶⁷. Proti rozsudku dvorního soudu bylo možné odvolat se ke králi, takže král stále zůstal nejvyšším soudcem říše, i když tuto funkci zároveň vykonávala i říšská rada, respektive král v ní. V té době fungovala třístupňová soudní soustava, která se později stala vzorem pro úpravu ve Sveriges Rikes Lag, jak ji popsána v kapitole RB 1. Soudem nejnižší instance byl tedy na venkově krajský soud²⁶⁸, kterému předsedal krajský soudce²⁶⁹. Soudil společně s dvanácti sedláky jako přísedícími. Soudem vyšší instance byl na venkově venkovský soud²⁷⁰ složený z lagmanna (přednášeče práva) a dvanácti porotců. Ve městech byl soudem nejnižší instance komorní soud²⁷¹, jemuž předsedal člen městské rady, který soudil společně s přísedícími z řad měšťanů²⁷². Soudem druhé instance byl radniční soud²⁷³, jehož členy byli radní v čele se starostou ve funkci předsedy soudu. Soudy třetí instance byly výše zmíněné dvorní soudy²⁷⁴. Ovšem soudy druhé a třetí instance nesloužily pouze jako odvolací soudy, ale v některých případech sloužily i jako soudy první instance. Roku 1680 král Karel XI. prosadil, že krajští soudci a lagmannové pozbyli na venkově

²⁶⁴ Král Gustaf Adolf – Rättegångs-ordinantie z 10.2. 1614 (SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 133)

²⁶⁵ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706.; NÖRDSTRÖM, J. J. *Bidrag till den Svenska samhällsförfattningens historia*. Helsinki: J.C. Frenckell & Son, 1840. Str. 552

²⁶⁶ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 218; NÖRDSTRÖM, J. J. *Bidrag till den Svenska samhällsförfattningens historia*. Helsinki: J.C. Frenckell & Son, 1840. Str. 552

²⁶⁷ *Drottning Christinae – Fullmakt för Jönkiöpingz Hof-Rätt z 5.11.1634* (SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 220; NÖRDSTRÖM, J. J. *Bidrag till den Svenska samhällsförfattningens historia*. Helsinki: J.C. Frenckell & Son, 1840. Str. 552)

²⁶⁸ šv. „häradsting“

²⁶⁹ šv. „häradshövding“

²⁷⁰ šv. „lagmansting“ (STRAUCH, D. *Östgötenrecht*. Weimar: Böhlau, 1971. Str. 280)

²⁷¹ šv. „kämnersrätt“

²⁷² šv. „kämnerer“

²⁷³ šv. „rådstufvurätt“

²⁷⁴ šv. „hofrätt“

svého postavení a stali se držitelé státního úřadu, jejichž prvořadou povinností bylo vykonávat funkci soudce²⁷⁵. Vzhledem k tomu, že kodifikační práce se vlekly již celé dekády, rozhodl se král Karel XI. dne 4.7. 1695 prozatím uzákonit návrh procesního řádu, který vypracovala zákonotvorná komise v čele s předsedou Gyldenstolpem. Schválený procesní řád obsahoval ustanovení upravující podání žaloby, oprávněné důvody prodlení, otázku zplnomocněnce, smír, procesní náklady, vyhlášení rozsudku a výkon rozhodnutí. Procesní řád se společně se Sveriges Rikes Lag stal hlavními prameny pro soudní řízení. Díky tomu, že tento procesní řád byl prověřen praxí a evidentně funkční, na dalších zasedáních říšského shromáždění se již diskutovalo pouze o právně politických otázkách.

- b) Kontumační rozsudek. Toto téma opět rozpoutalo ohnivé debaty, konkrétně otázka, kdy může být vynesena. V Kryštofově zemském právu se uvádělo, že to může být „po trojím marném předvolání“²⁷⁶. Tato praxe se nyní jevila jako zastaralá a v jiných právních předpisech stačilo pouze jedno marné předvolání²⁷⁷. Také opravné prostředky proti kontumačnímu rozsudku se staly předmětem prudké výměny názorů. Konečná podoba byla vložena do kapitoly RB 12.
- c) Procesní zastoupení. Dalším jablkem sváru bylo připuštění prokurátorů a advokátů u soudu. Postupem doby přestalo být obvyklé, že se strany u soudu hájily samy, a většinou si najímaly advokáty, kteří je hájili za peníze. Advokáti se ovšem netěšili příliš dobré pověsti a byli osočováni, že proces úmyslně protahují. Axel Oxenstierna dokonce tvrdil, že korumpují justici²⁷⁸. Z těchto důvodů bylo v 17. století vydáno několik předpisů zakazujících zastoupení před soudem za úplatu²⁷⁹. Na advokáty se však brzy začalo pohlížet jako na „nutné zlo“ a předmětem snah se stala spíše úprava toho, jak je připustit u soudu²⁸⁰. Při nejvyšším dvorním soudě Svea hovrätt byla

²⁷⁵ ALMQVIST, J. E. *Procesrättens historia*. 3. vydání. Stockholm: Juridiska Föreningens Förlag, 1964. Str. 7,12

²⁷⁶ Kryštofovo zemské právo, Tgb 12:1

²⁷⁷ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 112, 478, 533; ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 115

²⁷⁸ GEIJER, E. G. *Svenska folkets historia, III*. Örebro: N. M. Lindh, 1874. Str. 60

²⁷⁹ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 111

²⁸⁰ UPPSTRÖM, W. *Öfversigt af den svenska processens historia*. Stockholm: Kongl. boktryckeriet P.A. Norstedt, 1884. Str. 106

zřízena advokatura²⁸¹. Její členové měli stejné praktické i teoretické vzdělání jako členové soudu. Kapitola, kde je obsažena konečná úprava je RB 15 a má celkem 16 paragrafů.

- d) Opravné prostředky. Opravné prostředky byly rovněž přepracovány. Již procesní řád z roku 1695 rušil povinnost odvolatele podat žalobu u vrchního soudu a doručit ji protistraně²⁸², pokud se odvolatel odvolával u radničního nebo dvorního soudu. Komise tedy navrhla, aby tato povinnost byla zručena zcela. Návrh byl odsouhlasen, ačkoli Abrahamsson a Liliegren měli určité námitky²⁸³. Abrahamsson rovněž pochyboval²⁸⁴ o žalobě na prohlášení neplatnosti (zrušovací žaloba), ale říšský shromáždění ji do zákona přesto přijalo a zákonotvorná komise ji umístila do odstavce RB 25:21,22.
- e) Vykonávání přísahy před soudem. I toto byla problematická otázka. Královské nařízení z 30. 10. 1695²⁸⁵ sice zrušilo přísedníka (osobu, kterou si strana jmenovala, aby před soudem odpřisáhl její důvěryhodnost), ale přesto byla většina národa přesvědčena, že přísah je u soudu příliš mnoho²⁸⁶. Při zasedání říšského shromáždění v roce 1734 došlo k ostré neshodě krále Bedřicha I. a arcibiskupa Erika Brenzelia, kdy král vmetl arcibiskupovi do tváře, že fakt, že se u soudu musí každá maličkost odpřisáhnout, je znesvěcování Božího jména. Reagoval tak na naléhání stavů, které volali po odstranění tohoto zlovyku. Duchovenstvo nakonec tomuto požadavku vyhovělo²⁸⁷. Týž důvod měl Abrahamsson pro svůj odpor proti přísaze *juramentum calumniae*²⁸⁸ (institut římsko-kanonického a obecného práva, kterým účastníci slibovali, že povedou čestný spor). Ta se do procesního řádu z roku 1615 dostala z obecného práva, byla potvrzena královskou

²⁸¹ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 112

²⁸² SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 1418, 1421

²⁸³ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 117

²⁸⁴ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 118

²⁸⁵ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 1429; ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 119

²⁸⁶ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 119

²⁸⁷ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 120

²⁸⁸ Přísaha, kterou museli provést oba, žalobce i obviněný, ještě předtím než došlo k jakémukoli soudu. V den, kdy měl být proveden ordál, přísahal žalobce, že požene obviněného před spravedlivý soud a prokáže jeho vinu, a na druhé straně obviněný přísahal, že je nevinný. Pokud nedokázal žalobce dostát své přísaze, byl obviněný propuštěn, pokud selhal obviněný, neměl již žádnou možnost na své očištění ordálem.

rezolucí z 16.10. 1723²⁸⁹ a zákonotvorná komise ji převzala do svého návrhu. Stavby nakonec uznali argumenty komise pro její zachování a tak byla do konečné podoby zákona přijata. Do oddílu Procesní právo Sveriges Rikes Lag byla zapracována také některá pravidla soudcovské etiky²⁹⁰. Pravděpodobně se o to zasloužil předseda komise Cronhielm²⁹¹. V odstavci RB 1:11 lze najít pravidlo o zohlednění zemských zvyků a obyčejů, v odstavci RB 17:36 pravidlo o průkaznosti přiznání, a v odstavci RB 17:34 pravidlo o přísaze žalobce.

- f) Mučení. Od konce 17. století bylo sice mučení ve Švédsku všeobecně zakázáno²⁹², ale stále se uplatňovalo v mimořádných případech²⁹³. Sveriges Rikes Lag opět uzákoňuje zákaz mučení, ale soudce má možnost, aby u těžkých zločinů a při důvodném podezření ze spáchání trestného činu obžalovaného donutil k přiznání uvalením do žaláře. Soudce je zde však nabádán, aby této možnosti využíval pouze v krajním případě. Abrahamsson namítal, že „donucovací vazba“ je pouze jinou formou mučení, ale neprosadil se proti komisi, která mohla ukázat úspěchy tohoto opatření v praxi. Ustanovení bylo schváleno. Zrušeno bylo až královským nařízením z 12.9. 1868²⁹⁴.
- g) Ostatní reformační otázky. I ostatní návrhy, které Abrahamsson předložil, byly zamítnuty²⁹⁵. Požadoval například zrušení povinnosti mlčenlivosti soudce o poradě a hlasování o rozsudku, protože soudní řízení bylo vždy veřejné, ze stejného důvodu požadoval upuštění od přípravy soudního řízení

²⁸⁹ SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 143, 153, 1418; ²⁸⁹ MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., I*. Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1742. Str. 419-420

²⁹⁰ MUNKTELL, H. *Domareregler i praxis före 1734 års lag*, in: *Svensk Juristtidning*. A.-b. Nordiska, 1939. Str. 516 (Švédský právní věstník); ALMQVIST, J. E. *Domareregler från den yngre landslagens tid*. 2. vydání. Uppsala: Almqvist & Wiksells, 1951. Str. 27; SCHMIDT, G. *Die Richterregeln des Olavus Petri*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1966. §200

²⁹¹ WEDBERG, B. *Gustav Cronhielm oh domarereglerna*, in: *Svensk Juristtidning*. A.-b. Nordiska, 1942. Str. 632; HOLMBÄCK, Å *Cronhielm och 1734 års lag*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934. Str. 54

²⁹² SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån år 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706. Str. 828-837, 1087

²⁹³ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 124

²⁹⁴ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 125

²⁹⁵ Např. k odstavcům RB 25:19 (zrušení poplatku za odvolání), RB 19:1 (pokuta pro soudce, který způsobil průtahy), nebo RB 14:2,3,5-8, 15:16, 16:1,2,5 (podíl soudce na pokutách, které on sám uložil), aj.

písemnými protokoly právního zástupce, protože to zbytečně protahuje proces. Říšské shromáždění bylo přesvědčeno argumentací komise, že u rozsáhlých soudních procesů je písemná příprava nezbytná a zaprotokolování výpovědí stran stejně vede k rozvláčnosti procesu, a přiklonilo se tak k návrhu v původním znění²⁹⁶.

²⁹⁶ ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902. Str. 19

6. Závěr

Ve své práci jsem se v hrubých rysech snažila věnovat pozornost méně známé švédské kodifikaci, která není považována za evropsky významnou, avšak dle mého názoru měla velký význam pro Švédsko. Jejím tvůrcům se v textu podařilo spojit typicky švédský přístup k právu, čerpání z tradičního starého švédského práva, a moderní tendence tehdejšího práva. Ačkoli měl Sveriges Rikes Lag být vrcholným dílem, příprava textu trvala téměř 50 let a právě takto zdlouhavé kodifikační práce zapříčinily, že když byl zákoník v roce 1734 konečně přijat, působil poněkud zastaralým dojmem. Zřejmě i proto se v publikacích zabývajících se evropskou právní historií Sveriges Rikes Lag příliš neobjevuje.

V našich podmínkách bohužel nelze sehnat mnoho pramenů, kde by se o Sveriges Rikes Lag hovořilo a i informace, které jsou dostupné, nejsou zdaleka vyčerpávající. Při hledání literatury jsem se proto musela obrátit přímo na právnickou fakultu univerzity ve švédském Lundu a tamní knihovnu. Z tohoto důvodu je drtivá většina mých podkladů ve švédštině. S překlady mi laskavě pomohli pracovníci univerzitní knihovny, má dobrá známá, která v univerzitní knihovně pracuje a hovoří česky, a zaměstnanci překladatelské agentury ECO v Praze. Velké množství pramenů jsem si také, pomocí překládacího softwaru, přeložila do angličtiny. I tak bylo obstarávání informací o Sveriges Rikes Lag časově velmi náročné a proto jsem musela termín odevzdání své diplomové práce posunout.

Téma mé práce není příliš populární, ale i to byl důvod, proč jsem si jej zvolila. Obor právních dějin byl vždy můj oblíbený, nicméně obtížně se v něm hledá odvětví, které by bylo všeobecně známé a zároveň ještě nebylo některým mým kolegou zpracováno. Skandinávské právní dějiny jsou velmi obsáhlé a bohaté a proto jsou v první části mé práce načrtnuty jen velmi zhruba a slouží spíše pro utvoření lepší představy o tom, co vedlo k počátku kodifikačních prací na Sveriges Rikes Lag, a jaká byla politická situace v době vzniku zákoníku. Jádrem mé práce je obsah kodifikace, a především změny, ke kterým zde bylo přistoupeno oproti předchozím zákoníkům.

Summary

The main topic of my thesis is development of codification in Sweden till 18th Century and swedish codification Sveriges Rikes Lag and published in 1734. My thesis is devided into two parts.

In first part, that has 4 chapters, I try to roughly outline history of swedish legaslation and conception of law itself from the ancient ages to the first half of 18th Century.

Second part is more extensive and elaborate, it deals with codification, its content, classification and developmental proces of formation of codification, and reasons that led to commencement of codification works. In following chapters I further deal with individual books of codification and their content. Codificationt consists of nine books in total, called *balkers*, dealing with different sectors of law: marital law, heritage law, land law, agricultural law, commercial law, criminal law, sentence execution, distraintment and processional law.

7. Seznam použité literatury a zdrojů

1. SELTENREICH, R. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010.
2. ANTALÍK, D., STARÝ, J., VÍTEK, T. *Zákon a právo v archaických kulturách*. Praha: Herrmann & synové, 2010.
3. <http://en.wikipedia.org/wiki/Weregild>
4. http://www.eamos.cz/amos/kat_his/externi/kat_his_277/wergeld_a_ordaly.htm
5. SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.
6. <http://viah.wargaming.cz/hanza/struk/org.htm>;
7. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hanza>
8. SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. 2. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005.
9. http://en.wikipedia.org/wiki/Axel_Oxenstierna;
10. *Encyklopedie osobností Evropy od starověku do současnosti*. Praha: Nakladatelský dům OP, 1993.
11. BALÍK, S., BALÍK ml., S. *Právní dějiny evropských zemí a USA*. 4. vydání. Plzeň: Aleše Čeněk, 2010.
12. DRŠKA, V., SKŘIVAN, A., STELLNER, F. *Kapitoly z dějin evropské politiky do roku 1648*. Praha: 1995.
13. SKŘIVAN, A., DRŠKA, V., STELLNER, F. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1648 – 1914*. Praha: 1994.
14. SJÖGREN, WILH. *Förläggarna till Sveriges Rikes Lag 1686 – 1736, VIII*. Uppsala: Almqvist & Wiksells, 1909
15. WAGNER, W. *Einführung*, in: *Das schwedische Rechtsgesetzbuch von 1734*. Frankfurt am Main: Vittorio Klosterman, 1986.
16. AMIRA, V., ECKHARDT, K.A. *Germanisches Recht, I*. 4. vydání. Berlín, 1960.
17. WESTMAN, K.G. *De svenska rättskällornas historia*. Uppsala, 1912.
18. JUDR. IGNÁC ANTONÍN HRDINA, O. PRAEM: *700 let od promulgace sbírky dekretů Bonifáce VII*. <http://spcp.prf.cuni.cz>

19. HASTRÖM, G. *De Svenska rättskällornas historia*. 2. vydání. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1965.
20. SCHMEDEMAN, Joh. *Kongl. Stadgar, Förordningar, Bref och Resolutioner ifrån åhr 1528 in til 1701, angående Justitiae och Executions-Åhrender*. Stockholm, 1706.
21. JÄGERSKIÖLD, S. *Svea Hovrätt och Rättskällorna*, in: *Svea Hovrätt, Studier till 350 års minnet*. Stockholm: PANorstedt & Söners Förlag, 1962.
22. STRAUCH, D. *Quellen, Aufbau und Inhalt des Gesetzbuch*, in: *Das schwedische Reichsgesetzbuch von 1734*. Frankfurt am Main: Vittorio Klosterman, 1986.
23. MODÉER, K. Å. *Úvod k NEHRMAN, D. Inledning til then Svenska Iurisprudentiam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979.
24. WESTMAN, K.G. *Från landskapslagar och folkting till riksdag och ämbetsmannamässig rättstillämpning*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934
25. JÄGERSKIÖLD, S. *Studier rörande receptionen av främmande rätt i Sverige under den Yngre Landlagens tid*. Lund A&W: Uppsala & Stockholm & Göteborg, 1963.
26. POSSE, J.A. *Bidrag till Svenska lagstiftningens historia*. Stockholm, 1850.
27. GÖRAN, I. *Das kirchliche Visitationsinstitut im mittelalterlichen Schweden*. Lund: cwk Gleerup, 1961.
28. EKEBERG, B. *Giftermålsbalken*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.
29. ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, II*. Lund: cwk Gleerup, 1902.
30. NEHRMAN, B. B. *Jurisprudentia Civilis*. Kieseewetter, 1746.
31. OLIVECRONA, K. *Om makars gitförätt i bo*. 5. vydání, W. Schultz: Stockholm, 1882.
32. NEHRMAN, D. *Inledning til then Svenska Iurisprudentiam Civilem, 1729*. Lund: Juridiska Föreningen i Lund, 1979.
33. PALMÉN, J. Ph. *Rätthistoriska bidrag till tolkningen af 1734 års lag*. Helsingfors, 1874.
34. STIERNMAN, A. A. von *Riksdagars och Mötens Besluth, I*. Stockholm: Werner, 1728.
35. ARNELL, J. *Swerikes Stads-Lag.....med Anmärckningar*, Stockholm, 1730.

36. MODÉE, R.G. *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718 utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner ock Publicationer...., I., II.* Stockholm: Lorenz L. Grefing, 1742, 1746.
37. STIERNMAN, A. A. von *Förordningar angående Sveriges Rikes commerce, politie och oeconomi, I.* Stockholm, 1747.
38. HOLMBÄCK, A. –WESSÉN, E. *Magnus Erikssons Landslag i nusvensk tolkning.* Stockholm, 1962.
39. HÄLLSTRÖM, E. *Arrendejordinstitutet, in: Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I.* Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.
40. ANDERBERG, E. *Jordabalken, in: Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I.* Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.
41. ALMQVIST, J.E. *Till frågan om skattebondees jordägarerätt under perioden 1719-1789, in: Strödda bidrag till civilrättens historia.* Stockholm: P. A. Norstedt & Söner, 1953.
42. BACKHAUS, H. *Bauernstand und Eigentumerecht während der schwedischen Freiheitszeit, in: R. VIERHAUS Eigentum und Verfassung.* Göttingen: Vandehoeck & Ruprecht, 1972.
43. BERGSTRÖM, P.R. *Om stadgad åborätt, II.* Stockholm: Palmquist, 1919.
44. ABRAHAMSSON, P. *Sweriges Rijkets Landslag...med Anmärckningar.* Stockholm, 1726.
45. ÖSTERGREN, P. A. *Twisten om ägande- och nyttjanderätten till skattejord vid pröfningen af lagkommissionens förslag till Sveriges Rikes Lag hos 1731 och 1734 års ständer, Diss. –phil.* Lund: cwk Gleerup, 1896
46. EBERSTEIN, G. *Byggningsbalken, in: Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I.* Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.
47. WAHLBERG, C. J. *Om lega a fjord å landet.* Stockholm: Tryckt hos AL Norman, 1870.
48. LILJENSTRAND, A. W. *De nordiska byggningsbalkarna.* Helsinki, 1881
49. NIAL, H. *Handelsbalken, in: Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I.* Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.
50. AMIRA, K. von *Nordgermanisches Obligationenrecht, I.: Altschwedisches Obligationrecht.* Leipzig: Veit & comp., 1882.
51. JÄGERSKIÖLD, S. *Handelsbalken utländska källor.* Lund: Almqvist & Wiksell, 1967.

52. REHFELDT, B. *Rezeption in Schweden*, in: *SavZ/Germ.*, č. 85/1968.
53. KARLGREN, H. *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, II*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.
54. ÖSTERGREN, P. A. *Till historien om 1734 års lagreform, I*. Lund: cwk Gleerup, 1902.
55. BERGEDAL, R. *Strafflagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.
56. HERLITZ, N. *Grunddragen av det svenska statsskickets historia*. 6. vydání, Stockholm: Norstedts., 1967.
57. HASSLER, Å. *Utsökningslagen*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.
58. ALMQVIST, J. E. *Procesrättens historia*. 3. vydání. Stockholm: Juridiska Föreningens Förlag, 1964.
59. GEIJER, E. G. *Svenska folkets historia, III*. Örebro: N. M. Lindh, 1874.
60. UPPSTRÖM, W. *Öfversigt af den svenska processens historia*. Stockholm: Kongl. boktryckeriet P.A. Norstedt, 1884.
61. MUNKTELL, H. *Domareregler i praxis före 1734 års lag*, in: *Svensk Juristtidning*. A.-b. Nordiska, 1939.
62. WEDBERG, B. *Gustav Cronhielm oh domarereglerna*, in: *Svensk Juristtidning*. A.-b. Nordiska, 1942.
63. HOLMBÄCK, Å. *Cronhielm och 1734 års lag*, in: *Minnesskrift ägnad 1734 års lag, I*. Stockholm: Svensk juristtidning, 1934.

